

Fra erhvervsuddannelse inden for bygge og anlæg til videregående uddannelse

Udarbejdet for Ministeriet for Børn og Undervisning af Byggeriets Uddannelser og DAMVAD

For information on obtaining additional copies, permission to reprint or translate this work, and all other correspondence, please contact:

DAMVAD A/S
Badstuestræde 20
DK-1209 Copenhagen K
Tel. +45 3315 7554
info@damvad.com
damvad.com

Copyright 2012, DAMVAD & Byggeriets Uddannelser

1	Sammenfatning	7
1.1	Adgangsvejene er komplekse, og det afspejles i andelen, der videreuddanner sig	7
1.2	Erhvervsskolerne informerer, men ansvaret ligger hos den enkelte faglærer	8
1.3	Eleverne og de studerende mangler information om deres videreuddannelsesmuligheder	8
1.4	Erhvervsuddannedes forudsætninger for videregående uddannelse undervurderes	8
1.5	Erhvervsskoler og videregående uddannelser kan styrke arbejdet med at skabe gode overgange	8
1.6	Eux øger fokus på videregående uddannelse	9
2	Indledning	10
2.1	Attraktive erhvervsuddannelser	10
2.2	Muligheder for den enkelte	10
2.3	Kompetencer og produktivitet i byggeriet	11
2.4	Læsevejledning	12
3	Videreuddannelsesmuligheder og de erhvervsuddannedes brug heraf	14
3.1	Videreuddannelsesmulighederne varierer fra erhvervsuddannelse til erhvervsuddannelse	14
3.2	Direkte adgangsveje	14
3.3	Adgang for "relevante erhvervsuddannelser"	17
3.4	Andre veje til videregående uddannelse	17
3.5	Eux'erne og videregående uddannelse	18
3.6	Overgangen til videregående uddannelse er lavere for bygge og anlæg end andre erhvervsuddannelser	19
3.7	Byggetekniker og installatør dominerer blandt erhvervsakademiuddannelserne	20
3.8	Bygningskonstruktør og ingeniør dominerer blandt professionsbacheloruddannelserne	20
3.9	VVS-uddannelsen har den største andel, der videreuddanner sig	21
4	Erhvervsskolernes og erhvervsakademiernes syn på overgangen til videregående uddannelser	22
4.1	Erhvervsskolerne informerer om videreuddannelsesmuligheder, men overlader ansvaret til den enkelte faglærer	22
4.2	Informationsindsatsen er fokuseret på bygningskonstruktør og byggetekniker	23
4.3	Halvdelen af erhvervsskolerne føler sig klædt på til at vejlede om videregående uddannelse	24
4.4	Eux øger fokus på videreuddannelsesmuligheder	24
4.5	Kun halvdelen af erhvervsskolerne og erhvervsakademierne samarbejder om at informere	25
4.6	Skolerne oplever manglende faglige forudsætninger som den største barriere	26
4.7	Økonomi og kontrasten mellem arbejdsliv og studieliv er andre barrierer	27
4.8	Erhvervsskolerne udbyder fag på højere niveauer, men de benyttes ikke	27

5	Elevers og studerendes syn på overgangen fra erhvervsuddannelse til videregående uddannelse	30
5.1	Muligheden for en videregående uddannelse indgår ikke, når unge vælger en erhvervsuddannelser	30
5.2	Eleverne på erhvervsskolerne har et meget begrænset kendskab til mulighederne for at videreuddanne sig	31
5.3	Erhvervsskolerne er præget af en kultur, hvor svendebrevet er "endestationen"	32
5.4	Større udsyn gavner også de elever, der ikke skal læse videre	33
5.5	Motivation for at tage en videregående uddannelse	34
5.6	Barrierer for at tage en videregående uddannelse	35
6	På vej mod en forbedret overgang mellem erhvervsuddannelse og videregående uddannelse	36
6.1	UU-vejlederne skal sætte fokus på erhvervsuddannedes muligheder for videreuddannelse	36
6.2	Erhvervsuddannelserne skal fokusere på, at de også har en studieforbereende funktion	36
6.3	Eux må ikke være den eneste vej fra erhvervsuddannelse til videregående uddannelse	37
6.4	Et udvidet samarbejde mellem erhvervsskoler og erhvervsakademier og professionshøjskoler om elevbesøg og brobygningsforløb	37
6.5	Overgangen til videregående uddannelse bør indgå i erhvervsakademiernes incitamentsstruktur	38
6.6	Byggetekniker og kort- og landmålingstekniker - uddannelser i deres egen ret?	38
7	Litteraturliste	39
8	Appendiks 1: Metode	41
8.1	Desk-research	41
8.2	Registerdata	41
8.3	Spørgeskemaundersøgelse	41
8.4	Telefoninterviews	42
8.5	Workshop og konference	42
9	Appendiks 2: Internationale erfaringer med overgang fra erhvervsuddannelse til videregående uddannelse	44
9.1	Norge	44
9.1.1	Adgangsveje til videregående uddannelse	45
9.1.2	Tilbygning af generel studiekompetence	45
9.1.3	Fagskole	45
9.1.4	Et-årigt forkursus	45
9.1.5	Y-veien	46
9.1.6	23/5 reglen	46

	9.1.7 Realkompetence	46
9.2	Østrig	46
	9.2.1 Vekseluddannelser	47
	9.2.2 Berufsbildende höhere Schule	47
	9.2.3 Berufsbildende mittlere Schule	47
	9.2.4 Adgangsveje til videregående uddannelse	48
	9.2.5 Reifeprüfung (Matura)	48
	9.2.6 Berufsreifeprüfung (Berufsmatura)	48
	9.2.7 Studienberechtigungsprüfung	49
9.3	Andre veje	49
10	Bilag	52

1 Sammenfatning

Denne rapport fokuserer på overgangen fra erhvervsuddannelser inden for bygge- og anlægsområdet til videregående uddannelser på erhvervsakademi- og professionsbachelorniveau. Undersøgelsen er gennemført på baggrund af en bevilling fra Ministeriet for Børn og Undervisning fra midlerne afsat til central analyse- og prognosevirksomhed inden for erhvervsuddannelserne (CAP).

Det er regeringens eksplicite målsætning, at der skal være en bedre overgang fra erhvervsuddannelser til videregående uddannelser. Overgangen til videregående uddannelser tilgodeser en række hensyn, både for erhvervsuddannelserne selv, den enkelte erhvervsuddannede og bygge- og anlægsbranchen:

- For erhvervsuddannelserne handler klare adgangsveje til videregående uddannelser om, at uddannelserne bevarer deres attraktivitet i kampen med gymnasierne om de unge med gode forudsætninger for uddannelse
- For den enkelte erhvervsuddannede betyder klare overgange, at der er de bedste muligheder for at realisere sit potentiale, også hvis man på et tidspunkt skulle ønske at forlade det håndværksmæssige arbejde i bygge- og anlægsbranchen
- For bygge- og anlægsbranchen betyder øget fokus på videregående uddannelse en mulighed for at komme ændrede kompetencebehov i møde og for at øge produktiviteten gennem samarbejde på tværs af byggeriets værdikæde.

På trods af disse grunde til at have klare adgangsveje fra erhvervsuddannelse til videregående uddannelse, viser rapporten, at der er en række udfordringer i forhold til dette på bygge- og anlægsområdet.

1.1 Adgangsvejene er komplekse, og det afspejles i andelen, der videreuddanner sig

Rapporten viser, at mulighederne for at blive optaget på en videregående uddannelse er relativt komplekse. Det varierer f.eks. fra erhvervsuddannelse til erhvervsuddannelse inden for byggeriets område, hvilke videregående uddannelser man har adgang til. I tillæg til de mest oplagte uddannelser, som f.eks. bygningskonstruktør, som en række af fagene har direkte adgang til, er der en række af erhvervsuddannelserne, der giver adgang til andre erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser.

Udover de adgangsveje, der er fastlagt nationalt, afgøres det i en række tilfælde lokalt på de videregående uddannelser, om andre erhvervsuddannelser skal være adgangsgivende, og om det i givet fald kræver faglig supplering. I tillæg til dette har man med en erhvervsuddannelse inden for bygge- og anlægsfagene adgang til flere videregående uddannelser af andre veje, f.eks. gennem det 1 – 1½ årige adgangskursus til ingeniøruddannelserne, eller ved først at tage erhvervsakademiuddannelse inden for et felt og derefter søge optagelse på en professionsbacheloruddannelse på et andet felt.

Samlet set har man en række muligheder for at tage en videregående uddannelse, men det må karakteriseres som relativt uoverskueligt for den enkelte, hvilke muligheder der er. Måske derfor er andelen af erhvervsuddannede inden for bygge og anlæg, der tager en videregående uddannelse, lavere end de andre erhvervsuddannelsesområder, vi sammenligner med. Dette er paradoksalt, eftersom vi ved fra andre undersøgelser, at cirka halvdelen af dem, der tager en erhvervsuddannelse inden for bygge og anlæg, senere forlader branchen.

1.2 Erhvervsskolerne informerer, men ansvaret ligger hos den enkelte faglærer

---

Den relative uklarhed i forhold til hvilke videregående uddannelser man har adgang til, lægger et stort ansvar på erhvervsskolerne i forhold til at informere og vejlede om videreuddannelsesmuligheder. Undersøgelsen viser, at samtlige erhvervsskoler i undersøgelsen vejleder om videreuddannelsesmuligheder, men også at ansvaret hos langt de fleste uddannelses- og afdelingsledere i undersøgelsen, nemlig 20 ud af 23, er lagt ud til den enkelte faglærer, uden at der nødvendigvis er en fast procedure for, hvordan vejledningen skal fungere.

Undersøgelsen viser også, at kun 10 ud af 23 uddannelses- og afdelingsledere i undersøgelsen i høj grad føler sig klædt på til at vejlede, mens 4 ud af 23 i mindre grad føler sig klædt på til denne opgave. Endvidere har skolerne i deres information om videreuddannelsesmuligheder et relativt snævert sigte på uddannelserne til bygningskonstruktør og byggetekniker, selvom der rent faktisk er flere muligheder.

1.3 Eleverne og de studerende mangler information om deres videreuddannelsesmuligheder

---

Fra elevernes og de studerendes perspektiv opleves overgangen til videregående uddannelser som forvirrende og svær at få overblik over. De elever på erhvervsuddannelserne, der indgår i denne undersøgelse, beskriver, at de ofte ikke har et overblik over deres muligheder i forhold til videregående uddannelser, eller et forkert indtryk af deres muligheder. Flere grupper af de studerende på bygningskonstruktør eller bygningsingeniør med en erhvervsuddannelse som baggrund beskriver det som et tilfælde, at de er kommet ind på den uddannelse de går på. Samtidig beskriver eleverne

en kultur på erhvervsskolerne, hvor svendebrevet er "endestationen," og hvor der mangler et fokus på videreuddannelsesmuligheder.

Dette afspejler sig muligvis i at selv om erhvervsskolerne udbyder fag på højere niveauer, er der få elever, der benytter sig af muligheden.

1.4 Erhvervsuddannedes forudsætninger for videregående uddannelse undervurderes

---

Fra uddannelses- og afdelingslederne på erhvervsskolernes side peges der ofte på manglende faglige forudsætninger som en barriere for, at deres elever kan tage en videregående uddannelse. Den manglende tro på egne evner genfindes også blandt de elever på erhvervsuddannelserne, der er interviewet i forbindelse med undersøgelsen. Blandt de videregående uddannelser, f.eks. bygningskonstruktøruddannelsen, peger nogle af uddannelseslederne dog på, at elever med en erhvervsfaglig uddannelse ofte overvurderer kravene til boglige færdigheder, og undervurderer værdien af deres håndværksmæssige erfaring og kunnen.

En række videregående uddannelser har derudover særlige brush-up forløb og tilbud om særlig støtte, f.eks. FVU, til de studerende, der har behov for det for at imødegå eventuelle udfordringer i forhold til det boglige.

1.5 Erhvervsskoler og videregående uddannelser kan styrke arbejdet med at skabe gode overgange

---

Samlet set peger undersøgelsen på, at der inden for byggeriets område er behov for at tænke information og vejledning om videregående uddannelser på en ny måde. Ansvaret er naturligvis ikke erhvervsskolernes alene. Også de videregående

uddannelser har et ansvar ligesom UU-vejledningssystemet spiller en rolle.

Øgede samarbejder mellem erhvervsskoler og de videregående uddannelser synes at være en god mulighed, f.eks. i form af "brobygningsforløb" på videregående uddannelser, hvor eleverne kan få et indtryk af uddannelsen og tale med studerende med en erhvervsuddannelsesbaggrund. Omkring halvdelen (11 ud af 23) af uddannelses- og afdelingslederne i undersøgelsen samarbejder allerede med erhvervsakademierne, og det fremhæves ofte, at der er gode erfaringer med samarbejdet. Det er dog især de steder, hvor erhvervsuddannelser og erhvervsakademier er samlokaliseret, at der eksisterer samarbejde om "brobygningsforløb". "Brobygningsforløb" kan også af andre grunde være en god ide i forhold til at skabe større udsyn, så man som håndværker får indblik i, hvad bygningskonstruktører og bygningsingeniører arbejder med.

Men erhvervsskolerne og de videregående uddannelsesinstitutioner har også andre forslag til, hvordan man kan forbedre overgangen. F.eks. foreslås det, at man forbedrede indsatsen helt ned i folkeskolen og i samarbejde med UU informerer om erhvervsuddannelser som en adgangsvej til videregående uddannelser, samt at man gør byggetekniker og kort- og landmålingstekniker til uddannelser i deres egen ret og markedsfører dem stærkere over for målgrupper med en erhvervsuddannelse.

1.6 Eux øger fokus på videregående uddannelse

Eux har som det nyeste skud på uddannelsesstammen været med til at øge fokus på videregående uddannelser for 14 ud af 23 uddannelses- og afdelingsledere i undersøgelsen. Dette er naturligt i og med, at formålet med eux er at bibringe elever-

ne dobbeltkompetencer, især med henblik på videreuddannelse. I undersøgelsen er der imidlertid også resultater, der indikerer, at eux ikke bør være den eneste adgangsvej fra erhvervsuddannelser til videregående uddannelser. De elever og studerende, der er interviewet i forbindelse med undersøgelsen, peger f.eks. på, at valget om at tage en videregående uddannelse typisk opstår efter nogle år i arbejdslivet, efter at man har opnået mere modenhed, eller når frygten for nedslidning eller dårlige tider i branchen gør mulighederne for videreuddannelse mere tiltrækkende. Derfor bør eux ikke være den eneste adgangsvej til videregående uddannelse i fremtiden.

2 Indledning

I denne rapport sætter vi fokus på overgangen fra erhvervsuddannelser inden for bygge- og anlægsområdet til videregående uddannelser. Det vil sige overgangen til erhvervsakademiuddannelser som byggetekniker eller kort- og landmålingstekniker eller professionsbacheloruddannelser som bygningskonstruktør eller diplomingeniør. Undersøgelsen er gennemført på baggrund af en bevilling fra Ministeriet for Børn og Undervisning fra midlerne afsat til central analyse- og prognosevirksomhed inden for erhvervsuddannelserne (CAP).

I regeringsgrundlaget for den nuværende regering er det et eksplicit mål, at der skal være en bedre overgang fra erhvervsuddannelser til videregående uddannelser, således at målet om at 60 % af en ungdomsårgang får en videregående uddannelse nås. Bag den politiske målsætning ligger der en række gode grunde til at fokusere på overgangen til videregående uddannelse.

Det drejer sig for det første om at sikre erhvervsuddannelsernes attraktivitet, for det andet om at give den enkelte elev, studerende og håndværker mulighed for at udfolde sine egenskaber og talenter til gavn for ham/hende selv, men også for samfundet. Og for det tredje handler det om, at uddannelse kan være en måde at imødekomme øgede kompetencekrav og dermed være en måde at hæve produktiviteten på i byggeriet.

I det følgende gennemgår vi hver af grundene til at fokusere på overgangen til videregående uddannelse i detaljer.

2.1 Attraktive erhvervsuddannelser

De senere år har været præget af bekymring om erhvervsskolerne og deres rekrutteringsgrundlag. Diskussionerne har blandt andet omhandlet frafald, rekrutteringsgrundlaget, og erhvervsskolernes til-

bud til eleverne med gode forudsætninger for uddannelse er gode nok. Et fortsat bekymringspunkt er om erhvervsuddannelserne "taber" til gymnasierne i kampen om at tiltrække elever.

Et øget fokus på overgang til videregående uddannelser fra erhvervsuddannelser vil øge erhvervsuddannelsernes mulighed for at kunne tiltrække unge med gode forudsætninger for uddannelse. Mange unge i dag er ikke klar over, at de gymnasiale uddannelser ikke er alene om at kunne tilbyde en studieforberegende uddannelse, men at erhvervsuddannelserne også kan være en vej til videregående uddannelse.

2.2 Muligheder for den enkelte

Hvis man som erhvervsuddannet ikke gradvist kan bygge oven på de uddannelseskvalifikationer, man har opnået og fx bevæge sig fra en erhvervsuddannelse til erhvervsakademiuddannelse til en uddannelse på bachelorniveau, så mindskes den sociale mobilitet. Typisk foregår social mobilitet sådan, at børn i første omgang bevæger sig et niveau op rent uddannelsesmæssigt i forhold til deres forældre, således at børn af forældre med en erhvervsuddannelse opnår en erhvervsakademiuddannelse, børn af forældre med en erhvervsakademiuddannelse opnår en professionsbacheloruddannelse osv. Et fleksibelt uddannelsessystem, hvor det er muligt gradvist at bygge videre på de kvalifikationer, man har opnået tidligere, åbner nye muligheder for mange og er dermed en af måderne, hvorpå et samfund kan sikre en højere grad af social mobilitet.

Set fra et samfundsperspektiv betyder social mobilitet øget økonomisk effektivitet. I et samfund med en åben social struktur er der større sandsynlighed for, at de jobs, der kræver særlige evner, varetages af personer, der også rent faktisk har disse

evner. For den enkelte betyder social mobilitet endvidere, at færre kommer på "den forkerte hylde". Dette kan ellers lede til en følelse af personlig frustration over at være fanget i en uddannelsesmæssig og arbejdsmæssig blindgyde. Samtidig er der set fra individets synspunkt en række klare økonomiske fordele ved at opnå så højt et uddannelsesniveau som muligt, da der er en entydig sammenhæng mellem uddannelsesniveau og livstidsindkomst (Jensen et al, 2011).

Dette skal også ses i sammenhængen med, at en stor del af dem, der uddannes inden for bygge og anlæg, senere forlader branchen. En analyse fra 2010 af bevægelsen fra uddannelse til branche udarbejdet af LO ud fra registerdata fra Danmarks Statistik viser, at kun 51,7 % af de erhvervsuddannede inden for bygge og anlæg er beskæftigede inden for bygge- og anlægsbranchen (LO 2010). Vi kender naturligvis ikke årsagen til, at de vælger at forlade branchen, men en af forklaringerne kunne være, at håndværk inden for bygge- og anlægsbranchen er meget fysisk krævende, og at frygten for nedslidning kan være en af årsagerne.

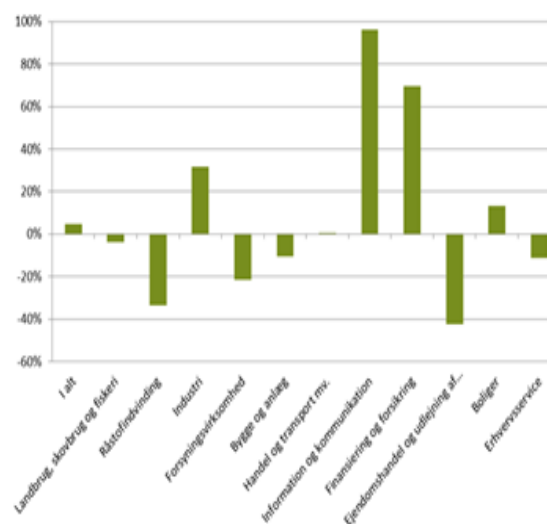
Set i den sammenhæng bør en videregående uddannelse indenfor faget være en attraktiv mulighed fremfor at arbejde ufaglært i andre brancher eller skulle gå en lang vej over en gymnasial uddannelse for at få en videregående uddannelse inden for et andet fag.

2.3 Kompetencer og produktivitet i byggeriet

Såvel nationalt som internationalt gennemgår byggeriet en rivende udvikling i forhold til materialer, værktøjer og metoder. Byggeriets Uddannelser har i en række undersøgelser påvist, hvordan udviklingen også påvirker produktions- og arbejdsprocesser i byggeriet og dermed hvilke kompetencer, der er behov for. Undersøgelserne forudsiger blandt

andet, at man i den nære fremtid bliver nødt til at gentænke hvilke kompetencer, der er behov for i bygge- og anlægsbranchen (Bro 2011). Derfor er det oplagt at fokusere på den rolle som videregående uddannelser spiller i mikset af de kompetencer, der vil være behov for fremover i bygge- og anlægsbranchen, hvor man i mindre grad kan forlade sig på, "at sådan plejer vi at gøre". Netop her vil personer, der har bygget en videregående uddannelse ovenpå en erhvervsuddannelse kunne spille en vigtig rolle.

FIGUR 1
Udvikling i værditilvæksten fordelt på sektor

Kilde: DAMVAD på baggrund af Danmarks Statistik

Diskussionen af hvilke kompetencer, der er brug for i bygge- og anlægsbranchen, knytter sig også til den mangeårige diskussion om produktivitet i byggeriet. Selvom højkonjunktoren gav nogle gode år i 2004-2007, ligger produktiviteten i bygge- og anlægsbranchen langt under produktiviteten i dansk erhvervsliv som helhed. Og som figur 1 viser, er bygge- og anlægsbranchen en af de brancher i Danmark, der har haft den dårligste udvikling i værditilvæksten i perioden 2000-2009, som andel

af produktionsværdien sammenlignet med andre sektorer.

DAMVAD gennemførte i 2010 en undersøgelse af rammer og vilkår, som påvirker produktiviteten i byggeriet for Erhvervs- og Byggestyrelsen. Undersøgelsen pegede på, at den altoverskyggende udfordring i bygge- og anlægsbranchen er evnen – eller mangel på samme – til at samarbejde på tværs af værdikæden: fra råstofproducenter, byggematerialeproducenter, rådgivere, arkitekter til entreprenører/håndværkere. Det handler bl.a. om manglende viden om hinandens processer og fag, hvilket skyldes manglende traditioner for tværfagligt samarbejde, og for visse fags vedkommende at autorisationer begrænser hvem, der kan gøre hvad.

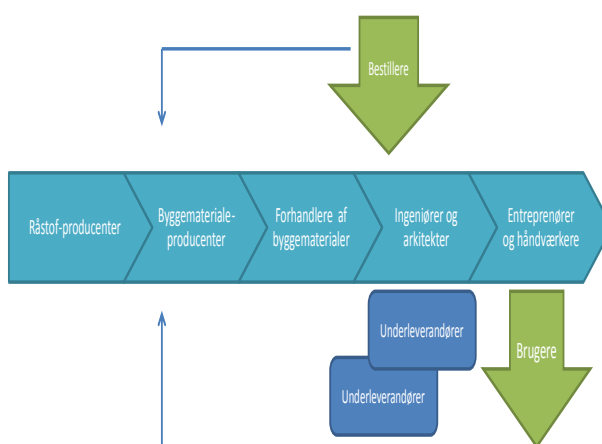
Specifikt for bygge- og anlægsbranchen kunne en styrket overgang mellem erhvervsuddannelser og videregående uddannelser være et centralt middel til at afhjælpe ”brud” på den oven for omtalte værdikæde og dermed øge produktiviteten i byggeriet. Det handler både om at styrke den vertikale sammenhæng (på tværs af uddannelsesniveauer) og om at styrke det horisontale samspil (mellem tømrer og murer). Argumentationen herfor er to-ledet:

Den *vertikale* sammenhæng mellem erhvervsuddannede og de med videregående uddannelser styrkes ved, at flere erhvervsuddannede tager en erhvervsakademi- eller professionsbacheloruddannelse. På den måde vil der være flere med en videregående uddannelse inden for byggefagene, der har forståelse for og kendskab til de håndværksmæssige processer. Bygningskonstruktører med en baggrund som håndværkere fremhæves f.eks. ofte for at være gode til at kombinere teori og praksis kompetencer, som er afgørende for at skabe sammenhæng i værdikæden.

Den *horizontale* sammenhæng styrkes ved, at erhvervsuddannede med flere forskellige baggrunde kommer ind på bygningskonstruktøruddannelsen og dermed opnår en bedre forståelse af hinandens fag og processer. Neden for i figur 2 er sammenhængen illustreret.

FIGUR 2

Eksempel på værdikæde i byggeriet

Kilde: DAMVAD 2012

2.4 Læsevejledning

I de følgende kapitler analyserer vi muligheder og barrierer for overgang fra erhvervsuddannelserne til videregående uddannelse på byggeriets område.

I *kapitel 3* kortlægger vi hvilke formelle muligheder, der er for overgang til videregående uddannelser. Dernæst undersøger vi, hvor stor en andel af de erhvervsuddannede inden for bygge- og anlæg, der rent faktisk har benyttet sig af muligheden for at tage en videregående uddannelse.

I *kapitel 4* ser vi nærmere på erhvervsskolernes og de videregående uddannelsesinstitutioners indsats i forhold til at forbedre overgangen mellem erhvervsuddannelse og de videregående uddannel-

ser, herunder hvilke barrierer erhvervsskoler og videregående uddannelsesinstitutioner oplever.

I *kapitel 5* ser vi på, hvordan overgangen fra erhvervsuddannelse til videregående uddannelser opleves fra elevernes side og de studerendes side.

Kapitel 6 en række anbefalinger til, hvordan overgangen mellem erhvervsuddannelse og videregående uddannelser kan forbedres.

Og endelig gennemgås det metodiske grundlag for undersøgelsen i appendiks 1 og en række internationale erfaringer på området fra Norge og Østrig gennemgås i appendiks 2.

3 Videreuddannelsesmuligheder og de erhvervsuddannedes brug heraf

En forudsætning for at erhvervsuddannede inden for bygge og anlæg tager en videregående uddannelse er, at der er gode adgangsveje fra erhvervsuddannelse til videregående uddannelse.

I dette kapitel sætter vi derfor fokus på, hvilke veje, der er for erhvervsuddannede inden for bygge og anlæg ind i det ordinære videregående uddannelsessystem herunder specifikke krav for optagelse som krav til fag, niveau mv. Kortlægningen tager udgangspunkt i oplysninger på ug.dk samt bekendtgørelsen om adgang til erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser. I anden del af kapitlet ser vi nærmere på, hvor mange der rent faktisk tager en videregående uddannelse.

3.1 Videreuddannelsesmulighederne varierer fra erhvervsuddannelse til erhvervsuddannelse

Kortlægningen af adgangsveje viser, at det ikke er nemt at overskue for hverken eleverne eller skolerne, hvilke videregående uddannelser man har adgang til med en erhvervsuddannelse inden for bygge og anlæg.

Fra centralt hold er det fastlagt, at de udlærte inden for bygge- og anlægsområdet:

- har direkte adgang til en række erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelser. Hvilke uddannelser de har adgang til varierer imidlertid fra uddannelse til uddannelse
- kan få adgang til en række andre erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelser, hvis de får tilladelse af uddannelsesinstitutionen
- kan optages på en række professionsbacheloruddannelser, hvis de fuldfører en erhvervsakademiuddannelse først

- tager et særligt 1-1½ årige adgangskursus, med mulighed for at blive optaget på ingeniøruddannelserne.

I det følgende gennemgår vi de enkelte adgangsveje i detaljer.

3.2 Direkte adgangsveje

Under indgangen bygge og anlæg er der 15 uddannelser og 37 specialer. Uddannelserne og specialerne er for overblikkets skyld samlet i tabel 1 sammen med antallet af færdiguddannede i perioden 2005 – 2008.

Helt overordnet har erhvervsuddannede inden for bygge og anlæg direkte adgang til otte erhvervsakademiuddannelser og to professionsbacheloruddannelser.

Som nævnt oven for betyder det ikke, at alle 15 uddannelser har direkte adgang til en erhvervsakademiuddannelse eller professionsbacheloruddannelse. Af de 15 uddannelser er der kun syv uddannelser, som har direkte adgang til én eller flere erhvervsakademiuddannelser og kun seks uddannelser, som har direkte adgang til en professionsbacheloruddannelse. Tabel 1 giver et overblik over hvilke uddannelser, der giver adgang til hvilke erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelser.

Tabellen viser f.eks., at erhvervsuddannede fra Træfagenes byggeuddannelse har adgang til erhvervsakademiuddannelserne byggetekniker, kort- og landmålingstekniker og energiteknolog, samt professionsbacheloruddannelsen bygningskonstruktør.

Uddannelsen til snedker giver, udover adgang til de samme videregående uddannelser som Træfa-

genes byggeuddannelse, adgang til erhvervsakademiuuddannelserne produktionsteknolog og designteknologuddannelsen i eksport og teknologi.

Uddannelserne til anlægsstruktør, bygningsstruktør og brolægger giver derimod adgang til byggetekniker, kort- og landmålingstekniker og bygningskonstruktør, men ikke designteknolog.

Og endelig giver uddannelserne til bygningsmaler og byggemonteringstekniker f.eks. ikke adgang til nogen erhvervsakademi- eller professionsbacheloruddannelser overhovedet.

FAKTA OM ERHVERVSAKADEMI- OG PROFESSIONSBACHELORUDDANNELSERNE

Erhvervsakademiuddannelserne er 2-årige videregående uddannelser og har et omfang af 120 ECTS. Erhvervsakademiuddannelserne dækker over 26 uddannelser fordelt på 7 fagområder fra bio- og laboratorietekniske fag over sundhedsfaglige og tekniske til merkantile fag. Uddannelserne har siden 2008 været udbudt af erhvervsakademierne.

Professionsbacheloruddannelser varer som regel 3 ½ år og har et omfang af 210 ECTS. Professionsbacheloruddannelserne dækker over 56 uddannelser fordelt på 7 fagområder.

TABEL 1

Oversigt over uddannelser og specialer inden for indgangen bygge og anlæg

Uddannelse	Specialer	Færdiguddannede 2005-2008
Anlægsstruktør, bygningsstruktør og brolægger	Anlægsstruktør, bygningsstruktør, brolægger, kloakrørlægger	750
Boligmonteringsuddannelsen	Autosaddelmager, møbelpolstrer, gardindekoratør, gardinmontør	70
Byggemontagetekniker		217
Bygningsmaler		1.983
Glarmester		91
Maskinsnedker	Maskinsnedker, produktionsassistent (døre og vinduer), produktionsassistent (møbler)	333
Murer	Murer, flisemontør (trin)	2.400
Skorstensfejer	Skorstensfejer, kedelanlægstekniker	108
Snedker	Bygningsnedker, møbelsnedker, orgelbygger, træoperatør (døre og vinduer), træoperatør (møbel), bygningsmontør	748
Stenhugger	Stenhugger, stenindustriarbejder	14
Stukkator		3
Tagdækker		92
Teknisk isolatør		49
Træfagenes byggeuddannelse	Tømrer, gulvlægger, alutømrer, tækkemand	6.441
VVS-uddannelsen	VVS og blikkenslager, VVS og energispecialist, ventilations- tekniker, rustfast industrimontør, VVS'er	1.861

Kilde : www.ug.dk www.uvm.dk

ADGANG TIL ERHVERVSAKADEMI- OG PROFESSIONSBACHELORUDDANNELSER FOR ERHVERVSUDDANNEDE INDEN FOR BYGGE OG ANLÆG

Erhvervsuddannelse	Erhvervsakademiuddannelse	Professionsbacheloruddannelse
Anlægsstruktør, bygningsstruktør og brolægger	Byggetekniker Kort- og landmålingstekniker	Bygningskonstruktør
Boligmonteringsuddannelsen	Designteknolog E-designer (kun autosaddelmager)	
Byggemontagetekniker		
Bygningsmaler		
Garmester		
Maskinsnedker	Byggetekniker Kort- og landmålingstekniker Produktionsteknolog	Bygningskonstruktør PBA i eksport og teknologi
Murer	Byggetekniker Kort- og landmålingstekniker Energiteknolog	Bygningskonstruktør
Skorstensfejer	Driftsteknolog – offshore Produktionsteknolog	PBA i eksport og teknologi
Snedker	Byggetekniker Kort- og landmålingstekniker Designteknolog Produktionsteknolog Energiteknolog	Bygningskonstruktør PBA i eksport og teknologi
Stenhugger		
Stukkatør		
Tagdækker		
Teknisk isolatør		
Træfagenes byggeuddannelse	Byggetekniker Kort- og landmålingstekniker Energiteknolog	Bygningskonstruktør
VVS-uddannelsen	Installatør Byggetekniker Kort- og landmålingstekniker Energiteknolog	Bygningskonstruktør

Kilde : www.ug.dk

3.3 Adgang for ”relevante erhvervsuddannelser”

Foruden den direkte adgangsvej er der, som tidligere nævnt, også en række uddannelser hvor der kan være adgang for en række andre ”relevante erhvervsuddannelser”. Til bygningskonstruktøruddannelsen er der f.eks. adgang for erhvervsuddannede fra relevante erhvervsuddannelser. Om de kan optages, afhænger imidlertid helt af, hvilke uddannelser det enkelte erhvervsakademi vurderer som ”relevante” i forhold til optagelse. Af bekendtgørelsen fremgår det, at når adgangskravet er fastsat til ”relevant erhvervsuddannelse”, afgøres uddannelsesinstitutionerne i det enkelte tilfælde, om adgangskravet er opfyldt.

Et eksempel på hvorledes dette forvaltes i praksis er Københavns Erhvervsakademis (KEA) adgangskrav til professionsbacheloruddannelsen som bygningskonstruktør. Selvom de ikke har direkte adgang, giver KEA således følgende erhvervsuddannede adgang:

- Elektriker
- Bygningssmalere
- Glarmester
- Klejnsmed
- Stukkatør
- Stenhugger
- VVS (teknisk isolatør)
- Skibstømrer
- Bådebygger (træ)
- Bygnings- og landbrugssmed
- Ejendomsservicetekniker

Det er dog et krav, at de har matematik og engelsk på C-niveau. Det vil for de fleste fra de ovennævnte uddannelser kræve faglig supplerings. Bygningssmalere, stukkatører og stenhuggere har f.eks. som udgangspunkt matematik på F-niveau, hvis de

ikke eksplicit har valgt at tage faget på et højere niveau.

Igen bekræfter det billedet af, at muligheden for at tage en videregående uddannelse varierer meget – ikke alene fra erhvervsuddannelse til erhvervsuddannelse, men også fra uddannelsesinstitution til uddannelsesinstitution. Dette bekræfter også billedet af, at videreuddannelsesmulighederne ikke er overskuelige.

Arkitektuddannelsen og byggefagene

Arkitektuddannelsen er et godt eksempel på, hvor vanskeligt det er at skabe sig overblik over, hvilke videregående uddannelser en erhvervsuddannelse indenfor bygge og anlæg giver adgang til. Under researchen til denne rapport er vi gentagne gange stødt på såvel faglige organisationer, elever og erhvervsskoler, der mener, at en erhvervsuddannelse inden for bygge og anlæg giver direkte adgang til arkitektuddannelsen.

Det er imidlertid ikke korrekt. Optagelse på arkitektuddannelsen kræver en gymnasial uddannelse. Uddannelsen til bygningskonstruktører giver også adgang til at søge om optagelse. Samlet set vil det imidlertid betyde en væsentlig forlænget studietid først at skulle læse bygningskonstruktør og derefter til arkitekt.

Eux'ere vil få direkte adgang til arkitektstudiet.

Kilde: www.ug.dk

3.4 Andre veje til videregående uddannelse

Eksemplet oven for er blot ét af flere eksempler på alternative adgangsmuligheder for erhvervsuddannede inden for bygge og anlæg. Der findes også en række andre adgangsveje, som erhvervsuddannede, der ønsker optag på en videregående uddannelse, kan benytte sig af.

Ønsker den erhvervsuddannede at blive optaget på en professionsbacheloruddannelse, er en af måderne at blive optaget ved at fuldføre en erhvervsakademiuddannelse. Eksempelvis kan er-

hvervsuddannede inden for bygge og anlæg, der har direkte adgang til erhvervsakademiuddannelsen til energiteknolog, søge optag på professionsbacheloruddannelse i produktudvikling og teknisk integration, hvis de har gennemført erhvervsakademiuddannelsen.

Ønsker erhvervsuddannede inden for bygge og anlæg adgang til diplom- eller civilingeniøruddannelser, kan de opnå dette enten ved at gennemføre adgangskurset til ingeniøruddannelserne. Adgangskurset er en gymnasial eksamen og kan tages som et 1-årigt eller 1½-årigt forløb. Adgangskurset består af fem obligatoriske fag samt mindst et valgfag på gymnasialt niveau. Der findes desuden et 2-årigt forløb, som indeholder et særligt introduktionskursus samt et halvårligt forløb med henblik på optagelse på maskinmesteruddannelsen.

Fælles for de oven for beskrevne adgangsveje er, at de alle sammen forlænger den samlede uddannelsesetid med mellem 1 til 3,5 år.

3.5 Eux'erne og videregående uddannelse

I forhold til overgangen fra erhvervsskoler til videregående er det interessant også at se på eux. Eux er eksempel på et forsøg på at skabe en bedre sammenhæng mellem erhvervsuddannelserne og de videregående uddannelser. Den faglige hensigt med eux er at skabe hybride kvalifikationer, idet eleverne både opnår håndværksmæssige kompetencer og den boglige baggrund, der skal til, hvis de umiddelbart ønsker optagelse på en videregående uddannelse. Eux er endvidere tiltænkt som en måde at tiltrække stærke elever til erhvervsskolerne.

På eux tager eleverne dansk på A-niveau, engelsk på B-niveau og matematik og samfundsfag på C-niveau. Derudover skal eleverne have et antal fag på A-, B- eller C-niveau. Og tilsammen skal den enkelte elev have mindst to fag på B-niveau eller højere og endvidere lave en større skriftlig opgave og gennemføre et skriftligt eksamensprojekt, hvor der indgår flere fag.

Det første forsøgsprojekt med eux blev startet i august 2010 på indgangen bygge og anlæg. Syd-

NORGE: LETTERE ADGANG TIL INGENIØRUDDANNELSERNE

I Danmark kræver optagelse på ingeniøruddannelserne, at den erhvervsuddannede først har fuldført adgangskursus til ingeniøruddannelser, der varer mellem 1 og 1½ år. I Norge har man et lignende adgangskursus, men man har samtidig oprettet den såkaldte Y-vei. Y-veien giver erhvervsuddannede mulighed for at blive optaget på en ingeniør-uddannelse uden at besidde generel studiekompetence. Y-veien indbefatter, at de studerende, der bliver optaget med en erhvervsfaglig baggrund, det første år af ingeniørstudierne har flere fysik- og matematiktimer og mindre fokus på de praktiske færdigheder, som anses for at være opnået under deres erhvervsuddannelse. Den studerende har således mulighed for at opnå en bachelor inden for en ingeniørretning på de normerede tre år uden først at tage et adgangskursus. Y-veien har været tilgængelig siden 2005, og der er i dag ni uddannelsesinstitutioner, der tilbyder optagelse til ingeniørstudierne gennem y-veien (se appendiks for yderligere uddybning).

Kilde : <http://www.velgriktig.no/content/323/Y-veien> og http://utdanning.no/tema/utdanning/nyttig_informasjon/yveien

dansk Erhvervsskole, Mercantec i Viborg og Københavns Tekniske Skole udbyder eux-forløbet. De første eux-elever er færdige om godt to et halvt år og vil på det tidspunkt både have et svendebrev og et eksamensbevis på gymnasialt niveau. I august 2011 blev der igangsat eux-forløb inden for indgangen produktion og udvikling, strøm, styring og it samt dyr planter og natur.

Eux giver adgang til 22 af de 26 erhvervsakademiuddannelser. Af de 22 uddannelser er der krav til fag i de 18. Eksempelvis stilles der krav om fysik på C-niveau og matematik på C-niveau for at komme ind på erhvervsakademiuddannelsen inden for energiteknologi.

Hvad angår professionsbacheloruddannelser har eux'erne adgang til 40 ud af 56 professionsbacheloruddannelser. I den forbindelse er det særligt værd at bemærke, at eux'erne har direkte adgang til diplom- og civilingeniøruddannelserne.

Selvom eux'erne ikke har adgang til alle erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelser, så er det ikke ensbetydende med, at eux ikke er ligestillet med de øvrige gymnasiale uddannelser. De uddannelser, som eux'erne ikke har adgang til, har

således andre optagelseskrav end blot en gymnasial uddannelse. Eksempelvis er optagelseskravet til professionsbacheloruddannelsen i international handel og markedsføring en markedsføringsøkonomuddannelse eller lignende.

3.6 Overgangen til videregående uddannelse er lavere for bygge og anlæg end andre erhvervsuddannelser

Undersøgelsen af hvilke adgangsveje, der var til videregående uddannelser fra erhvervsuddannelser inden for bygge og anlæg, viste, at der er en række forskellige overgange, men at det også er svært gennemskueligt, hvilke videregående uddannelser en erhvervsuddannelse inden for bygge og anlæg giver adgang til.

I forlængelse heraf er det derfor interessant at undersøge, hvor mange personer med en erhvervsuddannelse inden for bygge og anlæg, der rent faktisk tager en videregående uddannelse. Undersøgelsen bygger på registerdata fra Danmarks Statistik og omfatter årgangene af udlærte fra 2000 – 2009 for en række erhvervsuddannelser.

TABEL 2

Oversigt over videreuddannelse blandt erhvervsuddannede udlært i perioden 2000-2009

	Erhvervsakademiuddannelser	Professionsbacheloruddannelse	Universitetsbacheloruddannelse	Lang videregående uddannelse	Ph.d.
Bygge og anlæg	1,2 %	2,6 %	0,1 %	0,1 %	0 %
Merkantil	6,4 %	3,9 %	1,3 %	0,9 %	0 %
Produktion og udvikling	2,9 %	2,2 %	0,1 %	0,1 %	0 %
Strøm, styring og it	6,5 %	2,9 %	0,2 %	0,2 %	0 %

Kilde : DAMVAD på baggrund af tal fra Danmarks Statistik

Undersøgelsen viser, at der er færre med en baggrund inden for bygge og anlæg, der tager en videregående uddannelse end inden for andre erhvervsuddannelser.

Som det fremgår af tabel 2, så har 1,2 % taget en erhvervsakademiuddannelse, mens ca. 2,6 % har taget en professionsbacheloruddannelse. 0,1 % er gået videre og har taget en lang videregående uddannelse. I alt har 4 % taget en videregående uddannelse.

Sammenligner vi med erhvervsuddannede fra tre andre udvalgte indgange, finder vi måske naturligt nok en højere videreuddannelsesfrekvens blandt erhvervsuddannede inden for strøm, styring og it, da uddannelsen til installatør her ofte er knyttet til muligheden for at blive selvstændig. 6,5 % inden for denne erhvervsuddannelsesindgang har efterfølgende taget en erhvervsakademiuddannelse; af disse har ca. 73 % taget en installatøruddannelse.

I perioden 2000-2009 har 4 % af de erhvervsuddannede inden for bygge og anlæg taget en videregående uddannelse

---

Men også i forhold til andre erhvervsuddannelser som merkantil og produktion og udvikling, har bygge og anlæg en lavere videreuddannelsesfrekvens.

Inden for de merkantile fag er videreuddannelsesfrekvensen 12,5 %, mens den inden for produktion og udvikling er 5,3 %.

3.7 Byggetekniker og installatør dominerer blandt erhvervsakademiuddannelserne

---

Ser vi nærmere på, hvilke erhvervsakademiuddannelser erhvervsuddannede inden for bygge

og anlæg primært tager, er det de tekniske uddannelser, der dominerer.

Af de personer, der har taget en erhvervsakademiuddannelse, har langt størstedelen taget en uddannelse til installatør (52 %). Ca. 15 % har taget en uddannelse til byggetekniker, og ca. 12 % har taget en uddannelses til produktionsteknolog.

Ca. 14 % har taget en uddannelse, som falder ind under kategorien øvrig. Den dækker primært over personer, der har taget en uddannelse inden for politiet og kriminalforsorgen. En relativt stor andel af dem, der videreuddanner sig, vælger altså uddannelser uden for bygge- og anlægsbranchen.¹

Nedenfor er de mest benyttede erhvervsakademiuddannelser samlet i en "top 5".

Top 5 over de mest benyttede erhvervsakademiuddannelser

1. Installatør
2. Byggetekniker
3. Produktionsteknolog
4. Politibetjent
5. Fængselsfunktionær

Kilde : DAMVAD på baggrund af tal fra Danmarks Statistik

3.8 Bygningskonstruktør og ingeniør dominerer blandt professionsbacheloruddannelserne

---

Inden for professionsbacheloruddannelserne er det ligeledes de tekniske uddannelser, der dominerer. Af de personer, der har taget en professionsbachelor

---

¹ Bemærk at politibetjent og fængselsfunktionær ikke er erhvervsakademiuddannelser. Vi har dog valgt at placere dem her, da dette er Danmarks Statistisk placering.

loruddannelse har 76,4 % taget en bygningskonstruktøruddannelse, mens 8,1 % har taget en diplomingeniøruddannelse.

Det er imidlertid også bemærkelsesværdigt, at 11 % har taget en pædagogisk uddannelse. Denne gruppe dækker over personer, som har taget en folkeskolelæreruddannelse eller en pædagoguddannelse.

Nedenfor er de mest benyttede professionsbacheloruddannelser samlet i en "top 5".

Top 5 over de mest benyttede professionsbacheloruddannelser

1. Bygningskonstruktør
2. Diplomingeniør - bygning
3. Pædagog
4. Folkeskolelærer
5. Designer

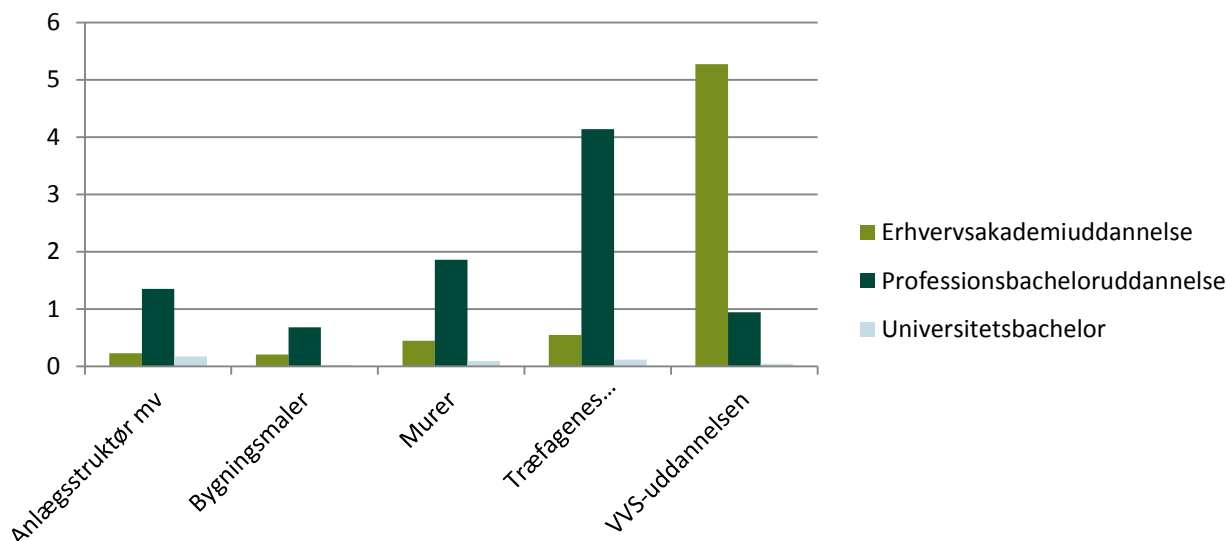
Kilde : DAMVAD på baggrund af tal fra Danmarks Statistik

3.9 VVS-uddannelsen har den største andel, der videreuddanner sig

Der er forskel på videreuddannelsesadfærden mellem de forskellige erhvervsuddannelser inden for bygge og anlæg. Ser vi nærmere på de fem største erhvervsuddannelser, er der stor forskel på, hvor stor en andel, der har taget en videregående uddannelse. I den ene ende har vi VVS-uddannelsen og Træfagenes byggeuddannelse, hvor hhv. 6,3 % og 4,9 % af dem, som blev færdiguddannet i perioden 2000-2009, efterfølgende har taget en videregående uddannelse. De fleste af de vvs-uddannede har taget en erhvervsakademiuddannelse og helt typisk drejer det sig om installatøruddannelsen. 93 % af dem der har taget en erhvervsakademiuddannelse har således taget en installatøruddannelse. Størstedelen af dem, der har en erhvervsuddannelse inden for Træfagenes byggeuddannelse har taget en professionsbacheloruddannelse, og af disse har ca. 83 % taget en bygningskonstruktøruddannelse. I den anden ende har vi bygningsmalerne. Her har blot 0,9 % taget en videregående uddannelse.

FIGUR 3

Videreuddannelsesadfærd blandt de fem største erhvervsuddannelser inden for indgangen bygge og anlæg (pct.)

Kilde : DAMVAD på baggrund af tal fra Danmarks Statistik

4 Erhvervsskolernes og erhvervsakademiernes syn på overgangen til videregående uddannelser

I det foregående har vi konstateret, at andelen inden for bygge og anlæg, der tager en videregående uddannelse er mindre end andelen inden for andre fag, og at der er indikationer på at andelen, der videreuddanner sig, endda er stagnerende. Samtidig viser kortlægningen af de formelle uddannelsesmuligheder, at der er flere veje ind i videregående uddannelse for erhvervsuddannede inden for bygge og anlæg, men også at det er meget forskelligt fra erhvervsuddannelse til erhvervsuddannelse, hvilke videregående uddannelser, der er adgang til, og at den samlede mængde af muligheder ikke fremstår specielt overskuelige.

Dette peger på betydningen af, at der fra erhvervsskoler og erhvervsakademiers side gøres en indsats for at skabe gennemsigtighed for den enkelte elev ved at informere om muligheden for at tage en videregående uddannelse. I dette kapitel ser vi derfor nærmere på erhvervsskolernes og erhvervsakademiernes indsats i forhold til at vejlede og informere om overgangen mellem erhvervsuddannelse og videregående uddannelse, og hvorledes denne indsats er organiseret. Vi ser derudover på, hvilke barrierer uddannelsesinstitutionerne oplever for overgangen til videregående uddannelser, samt hvilke forslag de har til at forbedre overgangen.

Kapitlet er baseret på en spørgeskemaundersøgelse blandt 39 uddannelses- og afdelingsledere på de erhvervsskoler, der udbyder hovedforløbene indenfor bygge og anlæg. Der er dermed tale om en totalundersøgelse blandt samtlige relevante svarpersoner. I alt 23 af uddannelses- og afdelingslederne har besvaret undersøgelsen, hvilket giver en svarprocent på 59%. Vi vurderer på trods af enkelte forbehold, at undersøgelsen er repræsentativ, og dermed tegner et dækkende billede af hvordan uddannelses- og afdelingsledere vurderer forholdene på erhvervsskolerne på bygge- og an-

lægsområdet vedrørende videregående uddannelse.

Derudover bygger kapitlet på fem interviews med uddannelsesledere på relevante uddannelser på erhvervsakademierne og to interviews med studievejledere/undervisere på adgangskurset til ingeniøruddannelserne og professionsbacheloruddannelsen til diplomingeniør i bygningsingeniør (se metodeappendiks for yderligere uddybning af dataindsamlingen). Da antallet af videregående uddannelser, hvor der er direkte adgang med en erhvervsuddannelse inden for bygge- og anlægsområdet er begrænset, jf. kapitel 3, vurderes disse interview også at give et nogenlunde dækkende billede af forholdene på disse uddannelser, særligt hvad angår uddannelserne til byggeteknikker, kort- og landmålingsteknikker og bygningskonstruktør.

4.1 Erhvervsskolerne informerer om videreuddannelsesmuligheder, men overlader ansvaret til den enkelte faglærer

Samtlige uddannelses- og afdelingsledere, der deltager i undersøgelsen, angiver, at de informerer eleverne om videreuddannelsesmulighederne.

Orientering om videreuddannelsesmuligheder sker som oftest via de enkelte lærere (angivet af 20 ud af 23 uddannelses- og afdelingsledere i undersøgelsen). Ca. halvdelen af skolerne i undersøgelsen holder endvidere informationsmøder, mens enkelte orienterer om videreuddannelsesmuligheder på deres hjemmeside (angivet af 5 ud af 23 uddannelses- og afdelingsledere).

På størstedelen af skolerne i undersøgelsen (angivet af 13 ud af 23 uddannelses- og afdelingsledere) er der ikke en fast procedure for, hvordan vejledningen om videreuddannelsesmuligheder skal

foregå. Reelt set er informationsindsatsen på hovedparten af erhvervsskolerne derfor lagt over til de enkelte faglærere og afhænger af, hvor meget de vil prioritere at informere om mulighederne for videregående uddannelse, samt hvilket vidensgrundlag om videregående uddannelse, de er i besiddelse af. Dette betyder, at der er meget stor forskel på karakteren såvel som indholdet af informationen. Dette forekommer uheldigt i forhold til, at videreuddannelsesmulighederne, som kortlagt i det ovenstående, varierer fra erhvervsuddannelse til erhvervsuddannelse og på ingen måde er overskuelige.

4.2 Informationsindsatsen er fokuseret på bygningskonstruktør og byggetekniker

Erhvervsskolerne informerer især eleverne om muligheden for at læse videre til bygningskonstruktør samt afstigningsmuligheden til byggetekniker. Næsten samtlige erhvervsskoler i undersøgelsen angiver, at de informerer om muligheden for at videreuddanne sig til bygningskonstruktør. Samtidig informerer 18 ud af 23 uddannelses- og afdelingsledere i undersøgelsen om uddannelsen til bygge-

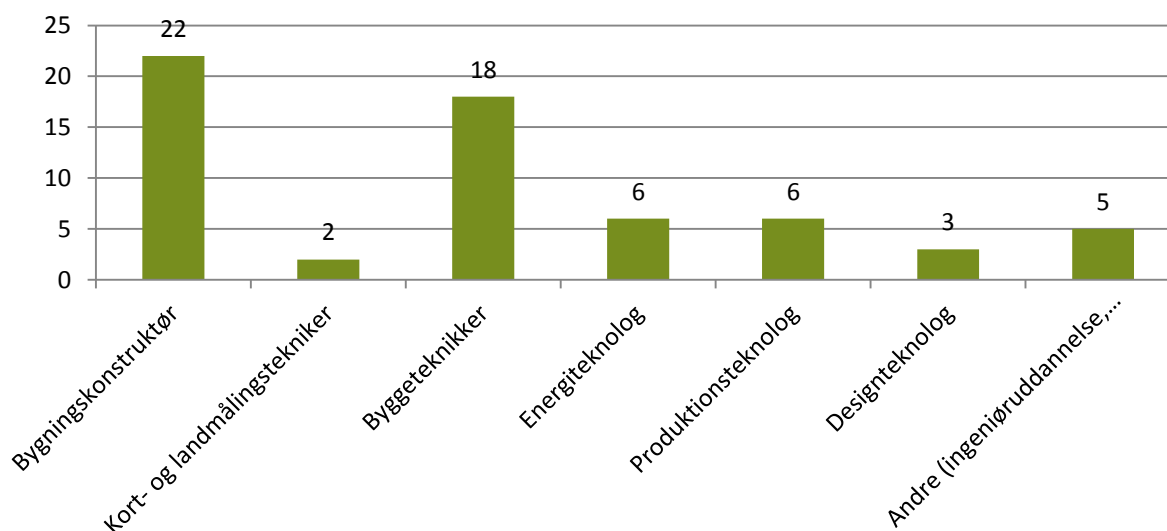
tekniker. Resultaterne er gengivet i figur 4.

I forhold til kompleksiteten af mulighederne for at overgå til det videregående uddannelsessystem med en erhvervsuddannelse inden for bygge og anlæg, der blev kortlagt i kapitel 3, forekommer en oplagt konklusion, at skolerne har for lidt fokus på at informere om andre videreuddannelsesmuligheder. 6 ud af 23 uddannelses- og afdelingsledere i undersøgelsen informerer om mulighederne for at videreuddanne sig til produktionsteknolog eller energiteknolog, og 5 ud af 23 om muligheden for andre uddannelser, herunder muligheden for at videreuddanne sig til ingeniør. Henholdsvis 3 og 2 ud af 23 uddannelses- og afdelingsledere i undersøgelsen informerer om uddannelserne til design- og kort- og landmålingstekniker.

Der synes således at være basis for, at erhvervsuddannelserne udvider deres informationsindsats til at omhandle andre videregående uddannelser end bygningskonstruktør og byggetekniker, således at personer med en erhvervsuddannelse er klar over muligheden for at videreuddanne sig. Dette er særligt vigtigt eftersom så stor en andel af de erhvervsuddannede, som det blev konstateret i kapitel 2, forlader branchen.

FIGUR 4

Oversigt over hvilke uddannelser erhvervsskolerne sætter fokus på i deres informationsindsats

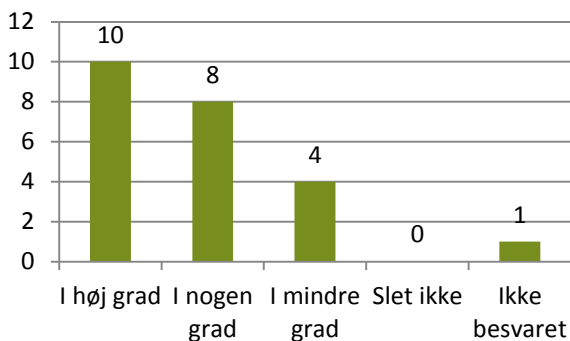
Kilde : Spørgeskemaundersøgelsen (N=23)

4.3 Halvdelen af erhvervsskolerne føler sig klædt på til at vejlede om videregående uddannelse

Undersøgelsen viser også, at 10 ud af 23 af uddannelses- og afdelingslederne i undersøgelsen i høj grad vurderer, at skolen i høj grad er klædt på til at vejlede om videreuddannelsesmuligheder efter en fuldført erhvervsuddannelse inden for bygge og anlæg. 8 ud af de 23 uddannelses- og afdelingsledere vurderer, at skolen i nogen grad er klædt på til at vejlede om videreuddannelsesmuligheder, mens 4 angiver, at de i mindre grad er klædt på til vejledningsopgaven. Resultaterne fremgår af figur 5.

FIGUR 5

Uddannelses- og afdelingsledernes vurdering af, hvorvidt de som erhvervsskole er klædt på til at vejlede eleverne om videreuddannelsesmuligheder

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen (N=23)

I betragtning af, at det i lov om erhvervsuddannelser er fastlagt som et eksplicit formål i §15, at uddannelserne skal kunne danne udgangspunkt for videreuddannelse, herunder videregående uddannelser, er det vores vurdering, at det er en relativt stor andel, der svarer, at de kun i nogen grad er klædt på til opgaven med at informere om videreuddannelsesmuligheder. Samtidig forekommer det ikke tilfredsstillende, at næsten hver femte uddannelses-

eller afdelingsleder vurderer, at skolen i mindre grad er klædt på til at vejlede om videreuddannelsesmuligheder.

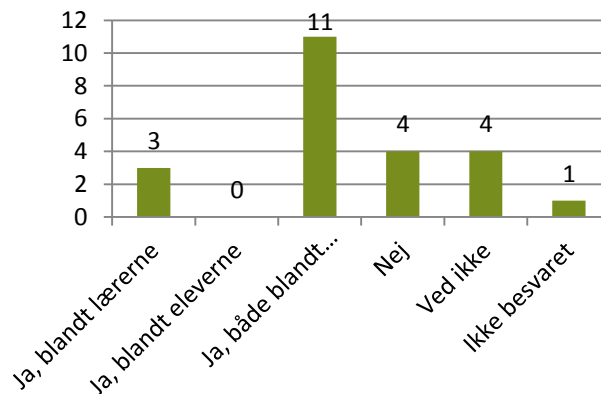
På den baggrund synes der at være basis for at styrke erhvervsskolernes forudsætninger for at vejlede om overgangen til videregående uddannelser.

4.4 Eux øger fokus på videreuddannelsesmuligheder

Adspurgte om indførelsen af eux har øget opmærksomheden om videreuddannelse, svarer 14 ud af 23 uddannelses- og afdelingslederne i undersøgelsen, at det har øget opmærksomheden jf. figur 6.

FIGUR 6

Uddannelses- og afdelingsledernes vurdering af om eux har øget opmærksomheden på mulighed for videreuddannelse

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen (N=23)

11 ud af 23 uddannelses- og afdelingslederne i undersøgelsen vurderer, at indførelsen af eux har øget fokus både blandt elever og lærere, mens 3 ud af 23 vurderer, at det har øget fokus blandt lærerne alene.

På trods af, at skolerne gør en indsats for at informere om videreuddannelsesmuligheder, at de føler sig klædt på til opgaven, og at eux har været en positiv nyskabelse, forekommer det som en rimelig konklusion, at der er rum for forbedring af vejledningen og informationsindsatsen. Som det fremgår af næste kapitel bakkes dette op af interviewundersøgelsen med elever på erhvervsuddannelserne og de studerende på en videregående uddannelse med baggrund inden for bygge og anlæg. På trods af skolernes indsats er det relativt tilfældigt, hvilken viden eleverne i undersøgelsen har om videreuddannelsesmuligheder, og for de studerendes vedkommende er det relativt tilfældigt, at de er blevet opmærksomme på den videregående uddannelse de går på. Dette indikerer, at der er behov for at gennemtænke, hvordan informationsindsatsen foretages.

Det gælder f.eks. i forhold til, at vejledningsindsatsen i så høj grad er udlagt til de enkelte faglærere. Men det gælder også i forhold til samarbejde mellem erhvervsuddannelser og erhvervsakademier om at introducere til muligheden for videreuddannelse.

4.5 Kun halvdelen af erhvervsskolerne og erhvervsakademierne samarbejder om at informere

---

I de kvalitative interview med uddannelsesledere på bygningskonstruktøruddannelsen fremhæves samarbejde mellem erhvervsskoler og erhvervsakademier ofte som en vellykket måde at introducere til videregående uddannelser på. I en række af de åbne kommentarer fra uddannelseslederne fremhæves det også som noget, der opleves som en vellykket måde at informere på fra erhvervsskolernes side.

Samarbejdet kan antage forskellige former. Nogle skoler samarbejder om at holde informationsmøder, andre om elevbesøg på erhvervsakademier, mens andre har besøg af vejledere eller undervisere fra erhvervsakademierne.

Flere af uddannelseslederne på erhvervsakademierne fremhæver, at besøg af eleverne på erhvervsakademiet fungerer særlig godt, fordi eleverne her får mulighed for at snakke med de studerende.

Set i lyset af dette er det interessant, at kun halvdelen af de adspurgte uddannelses- og afdelingsledere på erhvervsskolerne angiver, at de samarbejder med erhvervsakademierne i forhold til at informere de studerende om videreuddannelsesmuligheder. Samarbejdet mellem erhvervsskolerne og erhvervsakademierne sker primært på de institutioner, som benytter sig af de samme bygninger/faciliteter. Dette bakkes op i interviewene med uddannelseslederne på erhvervsakademier. Her angiver flere af de interviewede, at de særligt samarbejder med de erhvervsskoler, som de deler bygninger med eller som ligger i tæt nærhed.

Selvom flere af erhvervsakademierne benytter sig af muligheden for at sende en vejleder ud på erhvervsskolerne for at informere eleverne om videreuddannelsesmuligheder, så er erhvervsakademiernes primære informationsindsats ifølge de interviewede uddannelsesledere på erhvervsakademierne, informationsmøder og åbent hus arrangementer.

Nogle deltager også i andre aktiviteter. Erhvervsakademiet Lillebælt deltager f.eks. i et brobygningsforløb mellem erhvervsuddannelser og relevante videregående uddannelser støttet af Region Syddanmark.

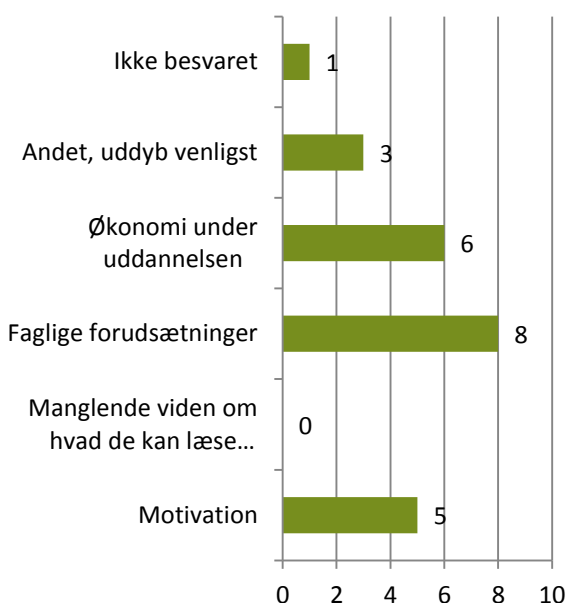
4.6 Skolerne oplever manglende faglige forudsætninger som den største barriere

Vi har i undersøgelsen også kortlagt, hvad uddannelseslederne anser for de største barrierer for overgangen til videregående uddannelse.

Adspurgt hvad de anser, som den væsentligste barriere for erhvervsuddannedes videreuddannelser svarer størstedelen af uddannelses- og afdelingsledere i undersøgelsen manglende faglige forudsætninger.

FIGUR 7

Uddannelses- og afdelingsledernes vurdering af hvilken barriere, der er størst for eleverne og deres mulighed for at læse videre

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Dette er et synspunkt, som møder genklang hos nogle af uddannelses- og afdelingslederne på erhvervsakademierne. Nogle fremhæver, at de erhvervsuddannede ofte mangler kompetencer inden for matematik og it. Sidstnævnte gør sig særligt gældende for de erhvervsuddannede, som har ta-

get deres erhvervsuddannelser for 10 år eller længere tid siden.

Andre uddannelses- og afdelingsledere på erhvervsakademierne fremhæver imidlertid, at erhvervsuddannede ofte har en tendens til at overvurdere de faglige krav, der f.eks. stilles i matematik på uddannelserne til byggetekniker og bygningskonstruktør.

« Min påstand er, at det faglige niveau i matematik er et som alle kan nå. Det burde ikke være et issue, men ansøgerne overvurderer tit hvad man skal kunne »

Uddannelsesleder på bygningskonstruktør

Dette skal kombineres med, at der på erhvervsskolerne er en række tiltag i gang i forhold til at integrere, f.eks. IT tættere i uddannelsen, f.eks. gennem anvendelse af mobiltelefoner i undervisningen og på byggepladsen. Samtidig har man på erhvervsakademierne en række forskellige tiltag, som har til formål at forbedre overgangen for erhvervsuddannede herunder blandt andet brush-upkurser i matematik, introkurser, lektiecafeer mv..

Endelig har erhvervsakademierne særlige tilbud til studerende, der har deciderede indlæringsvanskeligheder, f.eks. i forhold til matematik og læsning. Det kan f.eks. være eneundervisning med en underviser eller Forberedende voksenundervisning (FVU). Uddannelseslederne understreger dog, at det absolut er et mindretal af de studerende med en erhvervsuddannelse som baggrund, der har behov for støtte i dette omfang.

Samtidig påpeger flere af uddannelseslederne på erhvervsakademierne, at erhvervsskolerne og de studerende med en eud-baggrund ofte mangler forståelse for, hvad deres styrker er.

« De er meget ydmyge. De har slet ikke en forståelse af, at de har noget, dem med en gymnasial uddannelse ikke har, nemlig de byggefaglige kompetencer »

Uddannelsesleder på bygningskonstruktør

Nogle af uddannelseslederne på erhvervsakademierne peger på, at studerende, der har en erhvervsuddannelse som baggrund, oplever de største udfordringer i forhold til de frie opgaver, der handler om at indsamle og bearbejde viden. Dette er en arbejdsform, der er uvant for disse studerende, og her er studerende med en gymnasial baggrund bedre rustede. Flere af de interviewede uddannelsesledere påpeger derfor, at det største faglige løft sker, når de erhvervsuddannede arbejder sammen med dem med en gymnasial uddannelsesbaggrund. I forhold til de frie opgaver kan studerende med en gymnasial baggrund lære fra sig, i andre sammenhænge er de byggefaglige kompetencer en kæmpe ressource.

Alt i alt forekommer det som en rimelig konklusion, at barriererne i forhold til de erhvervsuddannedes overgang til videregående uddannelse i forhold til faglige forudsætninger i "boglige fag" ofte overvurderes. Dette er det ikke samme som at sige, at der ikke er udfordringer, men interviews med uddannelseslederne peger på, at de for langt de fleste studerendes vedkommende kan overvindes.

4.7 Økonomi og kontrasten mellem arbejdsliv og studieliv er andre barrierer

Økonomi er en anden barriere, som både uddannelseslederne på erhvervsskolerne og erhvervsakademierne fremhæver. I modsætning til studerende med en gymnasial baggrund, som oftest kommer direkte fra den gymnasiale uddannelse, så har de studerende med eud-baggrund ofte været ud og arbejde i flere år. De har derfor tilpasset

deres leveomkostninger til deres indkomst – en indkomst, som falder markant, når de læser videre. Dertil kommer, at de studerende med eud-baggrund ofte har en familie, som skal forsørges.

På den anden side har de studerende med en eud-baggrund også en unik mulighed for at få et studiejob, som er bedre betalt end det de studerende med en gymnasial baggrund har.

Omkring en femtedel af uddannelses- og afdelingslederne i undersøgelsen anser endvidere elevernes motivation som en barriere. Dette finder dog ikke opbakning blandt uddannelses- og afdelingslederne på erhvervsakademier, der anser de studerende med en eud-baggrund, som lige så motiverede, som de øvrige studerende.

Uddannelses- og afdelingslederne på videregående uddannelse peger til gengæld på, at overgangen fra et meget aktivt arbejdsliv i bygge- og anlægsbranchen til et mere stillesiddende liv som studerende er en udfordring for mange.

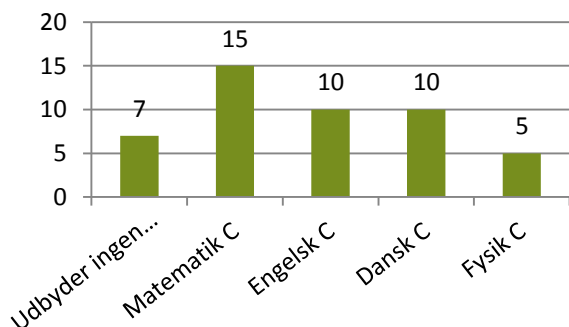
4.8 Erhvervsskolerne udbyder fag på højere niveauer, men de benyttes ikke

Som nævnt i kapitel 2 stilles der ved optagelse på en videregående uddannelse ofte krav om fag på et højere niveau. En måde at forbedre overgangen til de videregående uddannelser er således at tilbyde fag på et højere niveau.

Som det fremgår af figur 8 neden for, er det kun 7 ud af 23 uddannelses- og afdelingsledere, der angiver at de ikke udbyder fag på et højere niveau. 15 ud af 23 uddannelses- og afdelingsledere angiver, at de udbyder matematik C. Derudover udbyder flere af skolerne også engelsk og dansk på C niveau.

FIGUR 8

Udbud af fag på højere niveau

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Selvom størstedelen af erhvervsskolerne udbyder fag på højere niveau, så er dette dog ikke ensbetydende med, at eleverne benytter sig af tilbuddet. 13 ud af 15 af de uddannelses- og afdelingsledere, der udbyder fag på højere niveau angiver således, at eleverne kun i mindre grad eller slet ikke benytter sig af tilbuddet om at tage fag på et højere niveau. Det skal dog i den forbindelse bemærkes, at eleverne skal tage stilling til, om de vil have fag på højere niveau allerede i forbindelse med udarbejdelsen af uddannelsesplanen. Med andre ord skal eleven meget tidligt i sit erhvervsuddannelsesforløb tage stilling til, om han eller hun vil tage fag på et højere niveau.

De uddannelses- og afdelingsledere der deltager i

undersøgelsen angiver dog, at elevernes fravalg af fag på højere niveau efter deres mening ikke skyldes manglende viden om, at fag på højere niveau giver flere videreuddannelsesmuligheder jf. figur 9. 7 ud af 13 uddannelses- og afdelingsledere angiver, at de mener, at det skyldes manglende forudsætninger, mens 8 ud af 13 uddannelses- og afdelingsledere mener, at det skyldes, at eleverne mangler overskud og motivation.

I forhold til dette kan et udfordrende spørgsmål til erhvervsskolerne være, om de gør nok for at informere om muligheden for at tage fag på højere niveauer og for at vejlede om værdien af fag på højere niveau i forhold til muligheden for at tage en videregående uddannelse, særligt sammenholdt med resultaterne i afsnit 4.1 og 4.4 om hvordan vejledningen om videregående uddannelse foregår og i hvilken grad skolerne føler sig klædt på til opgaven.

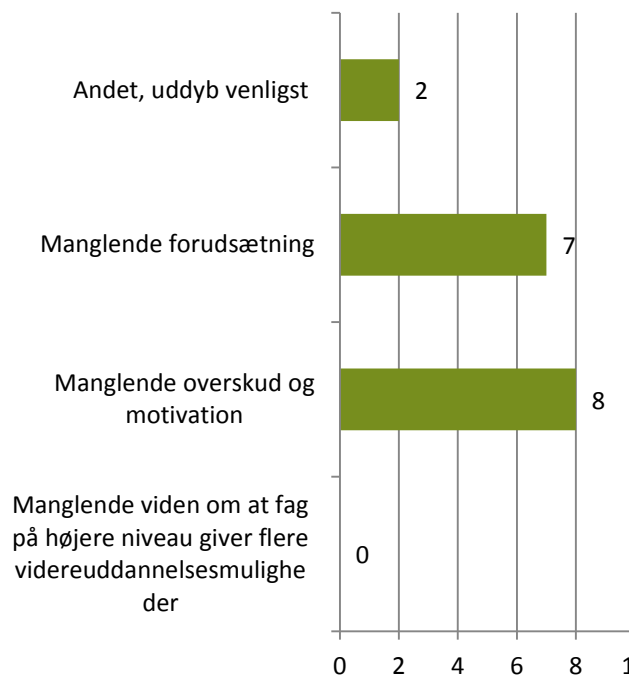
ØSTRIG: BEDRE MULIGHED FOR AT TAGE FAG PÅ HØJERE NIVEAU

I Østrig indførte man i 1997 den såkaldte Berufsreifeprüfung. Berufsreifeprüfung er en eksamen, som, hvis den består, giver faglærte og erhvervsuddannede adgang til videregående uddannelse, og formålet med indførelsen var netop at gøre overgangen fra erhvervsuddannelse til videregående uddannelse lettere. Eksamen består af fire eksamener i fagene tysk, matematik, et fremmedsprog og et fag inden for erhvervsuddannelsesområdet. Der tilbydes undervisning i fagene, som forberedelse til eksamen inden for alle erhvervsuddannelsesområder. Fagene tilbydes som aftenskole og som almindelig undervisning i praktiktiden. I et dansk perspektiv er det særligt interessant, at det er muligt for eleverne at få undervisning i fagene om aftenen, hvis praktikvirksomheden ikke har mulighed for at undvære eleven i dagtimerne, ligesom det er interessant at eleven ikke behøver at tage stilling til, hvorvidt han eller hun ønsker at følge fag på højere niveau allerede på første år (se appendiks for yderligere uddybning).

Kilde : Aff, Josef 2010

FIGUR 9

Uddannelses- og afdelingsledernes vurdering af hvorfor eleverne ikke benytter sig af muligheden for at tage fag på højere niveau

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

5 Elevers og studerendes syn på overgangen fra erhvervsuddannelse til videregående uddannelse

I de foregående kapitler har vi undersøgt, hvilke muligheder der er for at tage en videregående uddannelse med en erhvervsuddannelse inden for bygge- og anlægsgangene. Vi har set, at mulighederne varierer fra uddannelse til uddannelse, og at andelen, der tager en videregående uddannelse inden for bygge og anlæg er lavere end inden for andre fag. Af forrige kapitel fremgik det, at samtlige skoler informerer om videreuddannelsesmulighederne, men også at opgaven er udlagt til de enkelte faglærere uden, at der nødvendigvis er en fast måde, de gør det på. Vi har samtidig set, at halvdelen af skolerne i høj grad føler sig klar til, at vejlede om videregående uddannelse, og at f.eks. kun halvdelen af erhvervsskolerne samarbejder med erhvervsakademierne om at vejlede eleverne på erhvervsuddannelserne om mulighederne for at tage en videregående uddannelse.

I dette kapitel fokuserer vi på, hvordan overgangen fra erhvervsuddannelse til videregående uddannelse opleves fra elevers og studerendes perspektiv. I undersøgelsen inddrager vi så og sige begge sider af overgangen, idet vi både inddrager elever på erhvervsuddannelser inden for byggefagene og studerende på bygningskonstruktør- og bygningsingeniøruddannelsen med en baggrund i en erhvervsuddannelse inden for bygge og anlæg.

Kapitlet bygger på en række kvalitative interview med elever og studerende. Der er gennemført 12 interview med elever på erhvervsuddannelser inden for bygge og anlæg, 10 interview med studerende på bygningskonstruktør og to interview med studerende på bygningsingeniøruddannelsen. For at medtage den nyeste udvikling er der også gennemført tre interview med elever på eux.

I kapitlet beskrives, hvordan overgangen til videregående uddannelse opleves i bred forstand af elever og studerende, herunder hvordan de oplever

en række forhold såsom skolernes informationsindsats. Da der er tale om kvalitative interview er resultaterne ikke generaliserbare i statistisk forstand, alligevel er det vores påstand, at de peger på en række typiske oplevelser af, hvordan overgangen til videregående uddannelser opfattes.

5.1 Muligheden for en videregående uddannelse indgår ikke, når unge vælger en erhvervsuddannelse

---

Vi har indledt interviewene med både eleverne på erhvervsuddannelserne og studerende på bygningskonstruktør og bygningsingeniøruddannelsen med at spørge til, hvad der motiverede dem til at tage en erhvervsuddannelse inden for bygge og anlæg. I forhold til denne undersøgelse er det interessant, at ingen af de interviewede elever og studerende peger på muligheden for at tage en videregående uddannelse som noget, der har haft betydning for dem i forhold til at vælge en erhvervsuddannelse inden for bygge og anlæg.

I stedet fremkommer der en række andre typiske forklaringer om, hvad der har motiveret dem til at tage en erhvervsuddannelse inden for bygge og anlæg. Forklaringerne optræder enten enkeltvis eller koblet sammen hos de enkelte interviewpersoner.

En af de typiske forklaringer er, at valget af en håndværksmæssig uddannelse er et resultat af *skoletræthed* oven på folkeskolen. For disse elever har valget af en håndværksmæssig uddannelse i høj grad været et fravalg af en gymnasial uddannelse. Hvis man er træt af at gå i skole og ikke har flair for det boglige, kan tre år i gymnasiet forekomme uoverskuelige.

En anden forklaring, der fremkommer i interviewene, er *traditioner i familien*. I familier hvor der er

tradition for, at man arbejder inden for bygge- og anlægsbranchen, er det et naturligt valg at uddanne sig til håndværker.

En tredje forklaring handler om betydningen af *netværk*. Har man som ung mulighed for at få en praktikplads, så springer man til, så er det for nogle ikke så væsentligt om det er som murer eller tømrer.

En fjerde forklaring handler om *lyst og evner*. Har man "hænderne godt skruet på" og fx haft evner for sløjd i folkeskolen, kan det motivere til at vælge en erhvervsuddannelse inden for bygge og anlæg.

Endelig handler en femte forklaring om *muligheden for at tjene penge*. Selvom den nuværende krise har betydet, at branchen pt. oplever stor nedgang i beskæftigelsen, opleves det at have en håndværksmæssig uddannelse alligevel som en økonomisk attraktiv mulighed.

For elever på det nyoprettede eux forholder det sig tilsyneladende anderledes. De elever på eux, som interviewundersøgelsen omfatter, har alle haft en meget afklaret holdning til, at de skal læse videre til bygningskonstruktør, ingeniør eller arkitekt efter endt ungdomsuddannelse. For den gruppe elever er der tale om et bevidst tilvalg af eux, som udtryk for en relativt stringent karriereplanlægning og overvejelser om fordelene ved at opnå dobbeltkompetence i forhold til deres videre uddannelsesplaner.

5.2 Eleverne på erhvervsskolerne har et meget begrænset kendskab til mulighederne for at videreuddanne sig

Vi så i kapitel 4, at samtlige erhvervsskoler angiver, at de informerer eleverne om deres muligheder for videreuddannelse. Interviewundersøgelsen

med elever og studerende tegner dog et billede af, at informationen ikke når frem til eleverne eller at den ikke formidles på en måde, så eleverne husker den. I interviewene er et typisk svar fra både elever og studerende, at de slet ingen information har fået omkring muligheder for at tage en videregående uddannelse eller at informationen har været mangelfuld.

Eleverne er i undersøgelsen blevet spurgt, hvilke uddannelser de har mulighed for at komme direkte ind på med deres svendebrev. Her deler gruppen sig i to. Den ene gruppe ved, at de har adgang til bygningskonstruktøruddannelsen. Det er dog bemærkelsesværdigt, at det oftest er gennem kammerater, bekendte eller familie, at de er blevet opmærksomme på muligheden og ikke i forbindelse med skoleophold. Ingen af de interviewede elever nævner af sig selv energiteknolog, byggetekniker eller kort- og landmålingstekniker. Når der efterfølgende spørges til om de kender de pågældende uddannelser, har enkelte hørt om dem, men de kender ikke uddannelsernes indhold.

I den anden gruppe ved eleverne ikke, at de har mulighed for at læse videre på baggrund af deres erhvervsuddannelse, eller også har de ikke ajourført viden om, hvilke uddannelser de har adgang til. Således svarer flere f.eks., at de har direkte adgang til arkitektuddannelsen.

Også blandt de interviewede studerende på bygningskonstruktør og bygningsingeniør, er det typiske svar, at erhvervsskolerne kun i ringe grad orienterer om de muligheder, der er for at videreuddanne sig. De studerende, som er fortsat i uddannelse, fortæller typisk, at de er blevet inspireret af familie eller bekendte som selv har valgt at læse videre, men ikke at skolerne, hvor de har taget deres erhvervsuddannelse, har spillet en rolle.

Allerede i forbindelse med folkeskolens vejledning er der tilsyneladende mangel på viden om, hvad en erhvervsuddannelse kan bruges til. Dette illustreres af nedenstående eksempel:

En af de interviewede eux elever fortalte, at han vil uddanne sig til bygningskonstruktør. Havde eux ikke været en mulighed, ville han først have taget en studentereksamen og derefter uddannet sig til tømrer. Skolevejlederen havde derfor været opmærksom på, at eux kunne være et godt valg. Det viste sig, at han ikke var klar over, at han kunne gå direkte videre på konstruktøruddannelsen med både et svendebrev eller en studentereksamen.

Det er uden tvivl bygningskonstruktøruddannelsen, der fylder mest i elevernes bevidsthed, når de spørges til mulighederne for videreuddannelse. Enkelte ved, at der er mulighed for afstigning undervejs i konstruktøruddannelsen, men uddannelserne til byggetekniker og kort- og landmålingstekniker har tilsyneladende en meget svag profil. De studerende på bygningskonstruktøruddannelsen nævner, at de kender til medstuderende der "tvinges" til et afstigningsforløb (byggetekniker), fordi de er på revalidering, og kommunen kun vil betale for en toårig uddannelse.

Samlet set tyder de kvalitative interview med elever og studerende på, at der er behov for at gentænke vejlednings- og informationsindsatsen i forhold til videregående uddannelser. På trods af at samtlige erhvervsskoler i kapitel 4 angav, at de informerer om videreuddannelsesmuligheder, er det blandt en del af de elever og studerende, der indgår i undersøgelsen meget uklart, hvilke muligheder for videreuddannelse man har med en erhvervsuddannelse. En anden mulighed kunne også være at gentænke den måde, som informations- og vejledningsindsatsen foregår på.

Dette understreges af, at der også er resultater i interviewundersøgelsen, der peger på, at barriererne ikke kun handler om, hvordan neutral information videregives, men også at man i forhold til overgangen til videregående uddannelser er oppe imod selve kulturen på erhvervsuddannelserne.

5.3 Erhvervsskolerne er præget af en kultur, hvor svendebrevet er "endestationen"

I interviewene med eleverne på erhvervsskolerne og de studerende på bygningskonstruktør og bygningsingeniøruddannelserne fremstår et billede af en kultur på erhvervsskolerne, der er meget lukket om sig selv. Der uddannes groft sagt frem mod svendebrevet, men erhvervsuddannelserne ser ikke sig selv som et led i en "uddannelsesføddekæde" i forhold til de videregående uddannelser

Erhvervsskolernes fokus på andre faggrupper inden for bygge- og anlægsbranchen, beskrives som enten helt fraværende eller meget sporadisk, ligesom information om mulighederne for at tilegne sig nye kompetencer gennem AMU-systemet efter endt uddannelse, tilsyneladende er fraværende på mange erhvervsskoler.

"Jeg tror ikke, at underviserne interesserer sig for, at få de unge videre i uddannelsessystemet. Det er som om, de er groet fast i tanken om, at de skal uddanne til faget - når man har sit svendebrev, så kan man ikke komme videre"

Konstruktørstuderende 3. semester

"Skolen uddanner bare frem til svendebrevet. De synes ikke det er deres opgave at fortælle os, at vi kan læse videre. De fortæller heller ikke, at vi kan få AMU-kurser"

Konstruktørstuderende 3. semester

Når uddannelseslederne på erhvervsskolerne i kapitel 4 angiver, at de informerer eleverne om deres videreuddannelsesmuligheder kan det muligvis hænge sammen med, at ansvaret for denne information er udlagt til de enkelte faglærere. Når ansvaret for opgaven med at informere og vejlede eud-eleverne uddeles, bliver informationsindsatsen meget personafhængig i forhold til den enkelte faglærers fokus og udsyn. Hvis skolen ikke har et overordnet fokus på, at eleverne på erhvervsskolerne skal kende til mulighederne for at videreudanne sig og sørger for, at de faglærere, der står for at videreformidle dette, har en ajourført viden om aktuelle muligheder og uddannelsessteder, er der risiko for, at informationsindsatsen bliver mangelfuld og/eller ensidig.

En konstruktørstuderende, som oprindeligt blev uddannet blikkenslager, fortæller, at han slet ikke kendte til mulighederne for at læse videre. Under en ledighedsperiode kom han på et kommunalt afklaringskursus, hvor han blev opmærksom på muligheden for at læse videre til ingeniør. Han op søgte derfor studievejledningen på DTU, der oplyste ham om, at han først skulle på adgangskursus. Da han ikke havde mod på dette, var det DTU-vejlederen, der informerede ham om mulighederne for at komme ind på bygningskonstruktøruddannelsen.

5.4 Større udsyn gavner også de elever, der ikke skal læse videre

---

Der findes selvfølgelig også eksempler på erhvervsskoler, der har større fokus på at gøre eleverne opmærksomme på, hvilke muligheder de har for at videreudanne sig. På nogle skoler (og blandt nogle faglærere) er vejledningsindsatsen således suppleret med besøg på konstruktøruddannelsen og evt. bygningsingeniøruddannelsen. Dette beskrives af elever og studerende i de kvali-

tative interview som en god måde at vejlede om videregående uddannelser på. Dels motiverer det eleverne at tale med studerende, som har samme uddannelsesbaggrund som dem selv, dels giver det eleverne på erhvervsuddannelserne en forståelse og indsigt i bygningskonstruktører og ingeniørers arbejde.

”Det er vigtigt at der er en man kan spejle sig i og tænke, at hvis han kan, så kan jeg også”

Konstruktørstuderende 3. semester

Hvis kulturen på erhvervsskolerne i højere grad skal understøtte de unges lyst til at videreudanne sig, er det vigtigt at huske på, at en af de ofte forekommende forklaringer på, at eleverne på erhvervsskolerne har valgt at blive håndværkere er, at de var trætte af at gå i skole og/eller oplevede at de havde mod på de boglige fag mere. Det kræver derfor en vejledningsindsats, der bevidstgør eleverne om, at de gennem deres erhvervsuddannelse har opnået kompetencer, som de kan trække på og drage fordel af i forhold til at gennemføre en videregående uddannelse. Det er også vigtigt, at vejledningen ikke kun omfatter de muligheder, der er for at gå direkte videre, men også inddrager muligheden for f.eks. at uddanne sig til ingeniør.

De studerende på bygningskonstruktøruddannelsen med en erhvervsfaglig baggrund beskriver meget entydigt, at de drager stor fordel af deres indgående kendskab til branchen og det at have forståelse for arbejdsgange i byggeriet. Der er tilsyneladende store fordele forbundet med at kende til de fagområder, der grænser op til ens eget. Dette understøttes i øvrigt af tidligere undersøgelser, der har vist, at man ved samarbejds kurser på tværs af faggrænser for f.eks. murere og tømrere kan mindske fejl, højne produktiviteten og styrke innovationen på byggepladsen.

Det er derfor nærliggende at antage, at også de erhvervsuddannede vil kunne styrke deres helhedsforståelse for arbejdsgange, hvis de får en mere indgående forståelse for, hvad ingeniøren, arkitekten og bygningskonstruktøren arbejder med. Ud over at styrke helhedsforståelsen af byggeriet og de forskellige arbejdsopgaver, som grænser op til ens eget fagområde, må et styrket fokus på tilgrænsende uddannelser inden for branchen formodes at have en positivt afsmittende effekt på lysten til at videreuddanne sig for flere af de unge på erhvervsuddannelserne.

Resultaterne af interviewundersøgelsen understøtter på dette punkt de erfaringer erhvervsskoler og erhvervsakademier, der samarbejder om at informere om muligheden for videreuddannelse, har gjort sig.

5.5 Motivation for at tage en videregående uddannelse

På trods af de ovenstående barrierer i forbindelse med at videreuddanne sig på baggrund af en erhvervsuddannelse, er der også en række faktorer, som virker motiverende for lysten til videreuddannelse. Disse faktorer behandles i dette afsnit.

Generelt er de interviewede studerende meget bevidste om, at de har en fordel ved at have en håndværksmæssig baggrund. Dette gælder såvel studerende på konstruktøruddannelsen, som studerende som er i gang med adgangskursus for at komme ind på en ingeniøruddannelse. De mener således, at de direkte kan bruge den viden de har om fx materialer til at blive bedre konstruktører og ingeniører, ligesom det at have været "nederst" i hierarkiet som elev på en byggeplads beskrives som en styrke, når man senere skal fungere som fx byggeleder.

Samtidig er der en række andre faktorer, der typisk nævnes af interviewpersonerne, enten alene eller som en kombination af flere faktorer.

Bygge og anlægsbranchen beskrives af såvel elever som studerende, som en branche, der tærer hårdt på fysikken. Frygt for nedslidning er således en af de motiverende faktorer bag valg af videregående uddannelse. Der er således en erkendelse af, at man næppe kan arbejde inden for branchen hele sit arbejdsliv medmindre man videreuddanner sig og dermed får et mindre fysisk krævende job.

Flere af de interviewede elever giver udtryk for, at de næppe vil arbejde inden for branchen med deres nuværende (igangværende) uddannelse om 10 år.

"Jeg bliver ikke i branchen længe – det kan jeg ikke holde til"

Elev med ½ år tilbage af gulvlæggeruddannelsen

Arbejdsløshed eller frygt for at blive arbejdsløs er en anden forklaring, der ofte nævnes. De seneste års krise i bygge- og anlægsbranchen og deraf følgende arbejdsløshed, har for nogle interviewpersoner virket ansporende på lysten til at tage en videregående uddannelse. Hvis det ikke er muligt at komme i beskæftigelse, kan tiden bruges fornuftigt på at videreuddanne sig. Nogle af de studerende mener dog, at det altid er muligt at finde beskæftigelse som håndværker og fortæller, at de ser deres oprindelige job som fx tømrer, som noget de altid kan gå tilbage til, hvis de ikke kan få beskæftigelse, når de er færdige som konstruktører.

Lyst til nye udfordringer/ modenhed er en tredje grund, som fremhæves af nogle interviewpersoner. Tilsyneladende er ønsket om - og lysten til - fortsat uddannelse sædvanligvis noget, der kræver en vis modenhed, og en række interviewpersoner beskri-

ver, at det for dem først er opstået relativt sent i erhvervsuddannelsen eller efter nogle år i branchen. Bevidstheden om at det man har lært på sin erhvervsuddannelse kan være en fordel i et videreuddannelsesforløb, kombineret med at man kender andre, som har valgt at videreuddanne sig, ansporer til at gå samme vej.

Et interessant forhold er, at højere løn kun nævnes eksplicit af studerende, som har planer om at uddanne sig til ingeniør, som en motiverende faktor.

5.6 Barrierer for at tage en videregående uddannelse

Ud over de åbenlyse barrierer, der omhandler dårlig eller mangelfuld vejledning (som beskrevet i de tidligere afsnit), peges der i undersøgelsen imidlertid også på andre faktorer, som hæmmer overgangen fra erhvervsuddannelserne til videregående uddannelse.

Det kan f.eks. dreje sig om en eller flere af følgende faktorer.

Manglende tro på egne evner. For de unge som har en selvforståelse af at være ikke-boglige, kræver det overvindelse at søge ind på en videregående uddannelse. Nogle oplever, at de fraskrev sig muligheden for at tage en videregående uddannelse, da de fravalgte gymnasiet. Dette forhold kan også være knyttet til, at kulturen på erhvervsuddannelserne, som fremlagt oven for, ikke ansporer til, at man tænker i videregående uddannelse.

En anden udfordring, som interviewpersonerne nævner, er, at ”man skal finde ud af det hele selv”. Det at vejledningen i mange tilfælde er mangelfuld betyder, at potentielle studerende i høj grad er overladt til selv at undersøge mulighederne for videreuddannelse, adgangskrav m.v.

Endelig er en barriere, at det er *økonomisk uattraktivt* at studere. For en håndværker, der har vænnet sig til en forholdsvis god løn, og som måske har etableret sig med familie og bolig, hæmmer lysten til at videreuddanne sig, at man skal omstille sig til at leve for en SU.

For ingeniøruddannelsen nævnes det specifikt, at vejen opfattes som *lang og omstændelig*. Muligheden for at læse til ingeniør opfattes som en omvej, fordi der ikke er direkte adgang med svendebrev. Det betyder, at det ofte er de særligt ambitiøse, der vælger at investere tid og ressourcer i at gå denne vej.

Det interessante ved de barrierer, som elever og studerende peger på, er, at der er overensstemmelse med de barrierer og forhold, der blev diskuteret tidligere i rapporten. F.eks. gik temaet om manglende tro på egne evner igen i en del af interviewene med uddannelsesledere i kapitel 4, og temaet om at det var svært at finde ud af hvilke muligheder, der er, gik igen både i kortlægningen af de formelle muligheder for videreuddannelse og tidligere i dette kapitel, ligesom at det harmonerer med resultaterne i kapitel 4 om, hvordan skolerne informerer om videreuddannelsesmulighederne.

6 På vej mod en forbedret overgang mellem erhvervsuddannelse og videregående uddannelse

Den 18. januar 2012 blev der afholdt en konference, hvor resultaterne fra undersøgelsen blev fremlagt og perspektiveret ved en paneldebat med repræsentanter fra erhvervsskolerne, erhvervsakademierne, de studerende og Dansk Byggeri. Udover disse deltog en bred kreds af interessenter, herunder repræsentanter fra ingeniøruddannelsen, 3F, Konstruktørforeningen og Ministeriet for Børn og Undervisning.

Der var bred enighed blandt de fremmødte om, at der er behov for at styrke fokus på overgangen mellem erhvervsuddannelse og videregående uddannelse, både af hensyn til den enkelte, produktiviteten i byggeriet og samfundet, herunder indfrielsen af regeringens målsætning om, at 60 % af den danske befolkning skal have en videregående uddannelse.

I dette kapitel vil dokumentationsmaterialet fra de forskellige undersøgelser samt indlæg og diskussioner fra konferencen danne rammen om en række fremadrettede anbefalinger for at styrke overgangen fra erhvervsuddannelser til videregående uddannelser.

6.1 UU-vejlederne skal sætte fokus på erhvervsuddannedes muligheder for videreuddannelse

---

Allerede når folkeskolens ældste elever skal vælge ungdomsuddannelse, er det vigtigt, at de bliver gjort opmærksomme på, at det er muligt at læse videre efter endt erhvervsuddannelse. Mange unge er ikke opmærksomme på, at man med en erhvervsuddannelse også har mulighed for at fortsætte på en videregående uddannelse. Denne fejlopfattelse kan skræmme nogle unge fra at tage en erhvervsuddannelse. I forbindelse med de gennemførte interview var der eksempler på unge, som ikke har fået korrekt information, da de blev

vejledt i forbindelse med valg af ungdomsuddannelse.

Sætter UU-vejlederne fokus på erhvervsuddannedes videreuddannelsesmuligheder, vil det samtidig være med til at øge erhvervsuddannelserne attraktivitet

---

Det bør sikres, at UU-vejlederne er klar over og gør opmærksomme på de videreuddannelsesmuligheder, der ligger i forlængelse af en erhvervsuddannelse.

6.2 Erhvervsuddannelserne skal fokusere på, at de også har en studieforberegende funktion

---

Et af de temaer, der var i fokus på konferencen, var kulturen på erhvervsskolerne i forhold til mulighederne for at tage en videregående uddannelse. Som undersøgelsen viser (se kapitel 5), hersker der på mange skoler en kultur, hvor svendebrevet opfattes som endemålet for al uddannelse. Dette medfører, at skole og faglærere ikke har fokus på at vejlede om mulighederne for at tage en videregående uddannelse. Diskussionerne på konferencen mellem skoler og videregående uddannelser bekræftede rigtigheden af dette billede.

De gennemførte interview med studerende og elever peger entydigt på, at der er et problem i forhold til den konkrete viden, som eleverne får i forbindelse med deres videreuddannelsesmuligheder. Der kan være flere årsager til dette. Et konkret bud er, at mange faglærere på erhvervsskolerne ikke selv har en videregående uddannelse og ikke er blevet klædt på til at løse den vejlednings/informationsopgave, som erhvervsskolelederne angiver ligger hos dem. For at styrke over-

gangsfrekvensen er det væsentligt, at erhvervsskolerne også fokuserer på, at de udover at uddanne til faget, også er studieforberevende uddannelser, hvor et vist antal elever på et senere tidspunkt vil uddanne sig videre inden for branchen.

Det er ikke nok, at skolelederne opfordrer deres faglærere til at informere eleverne om deres muligheder for videreuddannelse. Når ansvaret uddelegeres til den enkelte faglærer, vil resultatet ofte blive vilkårligt alt efter, hvor stort fokus faglæreren har på emnet. Det vil i praksis ofte betyde, at faglæreren bruger sin egen erfaring – er han selv bygningskonstruktør, vil han kunne fortælle om konstruktøruddannelsen, men ikke nødvendigvis om hvilke andre videreuddannelsesmuligheder man har som fx tømrer. Ideelt set bør det, at man har mulighed for at læse videre, være en fuldstændig integreret del af den selvforståelse man har på en erhvervsuddannelse.

Skolerne bør udarbejde en handlingsplan for, hvordan man på skolen ønsker at informere om elevernes videreuddannelsesmuligheder, fx ved at alle elever kommer på besøg på nogle af de uddannelser, som er relevante muligheder for at tage en videregående uddannelse

---

6.3 Eux må ikke være den eneste vej fra erhvervsuddannelse til videregående uddannelse

---

Med oprettelsen af eux er der skabt en uddannelse, hvor unge kan opnå dobbeltkompetence. Eleverne kan derved fortsætte på stort set alle relevante videregående uddannelser direkte efter endt uddannelse. Dette er et oplagt tilbud til de elever, der vakler mellem at tage en håndværksuddannelse eller at gå i gymnasiet.

En del elever vælger dog gymnasiet fra pga. skoletræthed, selvom de ikke har faglige problemer. For denne gruppe elever er et eux-forløb næppe relevant, men det at tage en videregående uddannelse kan på et senere tidspunkt blive attraktivt for denne gruppe. Derfor er det meget vigtigt, at oprettelsen af eux ikke fjerner fokus fra den store gruppe af dygtige erhvervsuddannede, der har evnerne til videreuddannelse, men måske ikke på tidspunktet, hvor de vælger ungdomsuddannelse, er opmærksomme på, at det er en mulighed som senere kunne blive relevant for dem.

Det er vigtigt eux ikke bliver den primære og eneste vej fra erhvervsuddannelse til videregående uddannelse

---

6.4 Et udvidet samarbejde mellem erhvervsskoler og erhvervsakademier og professionshøjskoler om elevbesøg og brobygningsforløb

---

Erhvervsakademierne og professionshøjskolerne samarbejder i dag med udvalgte erhvervsskoler om f.eks. elevbesøg, brobygningsforløb eller besøg af studievejlederne fra erhvervsakademierne og professionshøjskolerne på erhvervsskolerne. Som undersøgelsen viser (kapitel 4), er der som oftest positive erfaringer med denne form for vejledningstiltag. Undersøgelsen viser imidlertid også, at det især er de erhvervsskoler, der er samlokaliseret med erhvervsakademier, der har et sådant samarbejde. En deltager på konferencen fra ingeniøruddannelsen beskrev ligefrem, hvordan det var vanskeligt at få etableret samarbejde med erhvervsskoler i regionen på trods af stor interesse fra den videregående uddannelses side.

Samtidig indikerer den kvalitative interviewundersøgelse med studerende og elever (kapitel 5), at den indsats, der foregår i dag, på trods af skoler-

nes umage, ikke opnår målet om at klargøre mulighederne for at tage en videregående uddannelse for de unge.

Der er derfor et stort potentiale for at udvikle samarbejdet mellem erhvervsskoler og erhvervsakademier og professionsbacheloruddannelser, f.eks. i form af elevbesøg og brobygningsforløb. Sådanne forløb kan også tænkes at have andre afledte effekter, f.eks. ved at give elever på erhvervsuddannelserne større indblik i hvordan f.eks. bygningskonstruktører og bygningsingeniører arbejder.

Det eksisterende samarbejde mellem erhvervsskolerne og erhvervsakademierne bør udvides til at omfatte flere erhvervsskoler

---

6.5 Overgangen til videregående uddannelse bør indgå i erhvervsakademiernes incitamentsstruktur

---

I udviklingskontrakterne for erhvervsakademierne indgår brobygning i forhold til erhvervsskolerne ikke som et mål. Dette betyder i et vist omfang, at erhvervsakademierne savner incitament for at indgå forpligtende samarbejde med lokale og regionale erhvervsskoler. Dette gælder særligt i disse år, hvor erhvervsakademierne på grund af den økonomiske krise oplever større søgning.

Hvis regeringens mål skal indfries om, at 60 % af en ungdomsårgang skal have en videregående uddannelse, herunder flere fra erhvervsuddannelserne, forekommer det væsentligt, at der i udviklingskontrakterne sættes fokus på brobygning til erhvervsuddannelserne.

Brobygning fra erhvervsuddannelser til erhvervsakademiuddannelser bør indgå i erhvervsakademiernes udviklingskontrakter

---

6.6 Byggetekniker og kort- og landmålingstekniker - uddannelser i deres egen ret?

I dag er byggetekniker og kort- og landmålingstekniker uddannelser primært definerede ved at være afstigningsmuligheder fra bygningskonstruktøruddannelsen. De to nævnte uddannelser har ikke deres egen bekendtgørelse, men indgår i bekendtgørelsen om uddannelsen til bygningskonstruktør.

På konferencen blev det diskuteret, at uddannelserne til byggetekniker og kort- og landmålingstekniker kunne have en stærkere selvstændig profil, så det i højere grad er muligt at markedsføre dem over for potentielle studerende. Dette vurderes at ville kunne tiltrække en ny målgruppe af studerende. Nogen opfatter det dog som vigtigt, at der stadig er så meget overlap i indholdet imellem uddannelserne, at byggetekniker og kort- og landmålingstekniker bevares som afstigningsmuligheder i deres egen ret for de studerende, der ikke kan eller vil fuldføre bygningskonstruktøruddannelsen. Der var på konferencen ikke enighed om hvorvidt dette kræver selvstændige uddannelsesbekendtgørelser for byggetekniker og kort- og landmålingstekniker, eller om skabelsen af en selvstændig profil er mulig inden for rammerne af den nuværende bekendtgørelse.

7 Litteraturliste

- Aff, Josef et al. (2010a): "Country report from the Austrian partner. Illustration, analysis and reflection of the structure of the vocational education on secondary level". IN *Hybrid qualifications. Increasing the value of Vocational Education and Training in the context of Lifelong Learning*.
- Aff, Josef et al. (2010b): "Country Report II of the Austrian project partner „Analysis and reflection of the structure of the vocational education on secondary level II according to expert interviews”, IN *Hybrid qualifications. Increasing the value of Vocational Education and Training in the context of Lifelong Learning*
- Archan, Sabine & Mayr, Thomas (2006): *Vocational education and training in Austria. Short description*, CEDEFOP
- Archan, Sabine & Nowak, Sabine (eds.) (2011), *VET in Europe – Country Report Austria*, REFER-NET AUSTRIA, CEDEFOP
- Bro, Rasmus Zier (2011): 'Crafting competencies: The future of the skilled worker in Denmark' I N. Haubølle et al, *6th Nordic Conference on Construction Economics and Organisation – Shaping the Construction/Society Nexus*, Aalborg: SBI
- Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur (2012), *Berufsbildendes Schulwesen*, <http://www.bmukk.gv.at/schulen/bw/bbs/index.xml>
- DEA (2011): *Erhvervsakademiuddannelserne i et aftagerperspektiv*.
- EVA (2011): *Tilbud til stærke elever på erhvervsuddannelserne. Status og erfaringer*
- EVA (2010): *It på erhvervsuddannelserne*
- Federal Ministry of Economy, Family and Youth (2009,) *Apprenticeship. Dual Vocational Education and Training in Austria*.
- Hoeckel, Kathrin (2010) *Learning for Jobs*. OECD Reviews of Vocational Education and Training. Austria
- Jensen, Magnus Balslev, Uffe Laursen, Karina Ramsløv og Line Gry Knudsen (2011): *Flexucation Denmark – blændværk eller blue ocean?* Udgivet af DEA
- Jensen, Torben Pilegaard og Larsen, Britt Østergaard (2011): *Unge i erhvervsuddannelserne og på arbejdsmarkedet. Værdier, interesser og holdninger*. AKF
- Jørgensen, Christian Helms og Lindvig, Katrine (2011): "Hybrid qualifications. Increasing the value of vocational education and training in the context of Lifelong Learning : Country report 2 Denmark. Views and experiences of stakeholders in relation to hybrid qualifications" IN *Hybrid qualifications. Increasing the value of Vocational Education and Training in the context of Lifelong Learning*
- Jørgensen, Christian Helms (2010): Hybrid Qualifications Country report Denmark : Increasing the value of Vocational Education and Training in the context of Lifelong Learning. IN *Hybrid qualifications. Increasing the value of Vocational Education and Training in the context of Lifelong Learning*
- Kuczera, Małgorzata et al. (2010), *Learning for Jobs*. OECD Reviews of Vocational Education and Training. Norway
- LO (2010): *Hvor blev de af? - analyse af bevægelsen fra uddannelse til branche for hotel- og restaurationsbranchen*

rationsuddannede samt bygge- og anlægsuddannede. Udgivet af Undervisningsministeriet.

REFERNET NORWAY (2011), *NORWAY. VET in Europe – Country Report*, CEDEFOP

Wadsack, Ingrid & Kasparovsky, Ingrid (2007), *Das österreichische Hochschulsystem*, Bundesministerium für Wissenschaft und Forschung, Wien

8 Appendiks 1: Metode

I dette kapitel gennemgår vi undersøgelsens metodiske grundlag. Rapporten bygger på både kvantitative og kvalitative elementer i form af desk-research, registerdata, spørgeskemaundersøgelse og telefoninterviews samt en workshop og konference.

8.1 Desk-research

Formålet med desk-researchen var dels at kortlægge de erhvervsuddannedes formelle muligheder for videreuddannelse dels at kortlægge erfaringerne med overgangen fra videregående uddannelse i Norge og Østrig.

Desk-researchen er foretaget ud fra oplysninger på ug.dk samt bekendtgørelse om adgang til erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser. Endvidere er inddraget diverse rapporter og analyser.

8.2 Registerdata

På baggrund af data fra Danmarks Statistik er foretaget en statistisk analyse af videreuddannelsesmønstret blandt erhvervsuddannede inden for indgangen bygge og anlæg. Kortlægningen er sket på baggrund af registeropgørelsen for fuldførte uddannelser for enkelt personer i årgangene 2000-2009. Med udgangspunkt i de personer, som på et givent tidspunkt har afsluttet en erhvervsuddannelse, følges kvalifikationsniveauet over tid. Undersøgelsen er foretaget ved simple observationer og omfatter alle erhvervsuddannede indenfor bygge- og anlæg i den givne periode.

8.3 Spørgeskemaundersøgelse

Der er gennemført en landsdækkende spørgeskemaundersøgelse, blandt samtlige 29 erhvervsskoler, der udbyder hovedforløbene i indgangen

bygge og anlæg. Undersøgelsen har været rettet mod uddannelses- og afdelingsledere på grundforløbet eller en af dem delegeret person. Da der på grund af grund af forskelle mellem skolernes organisering, på nogle skoler er mere end en person, der varetager denne funktion, er der i alt udsendt 39 spørgeskemaer.

Udarbejdelse og validering af spørgeskemaet

Spørgeskemaet er udviklet af konsulenter fra DAMVAD og Byggeriets Uddannelser.

Et generelt usikkerhedselement i forbindelse med spørgeskemaundersøgelser er, at man ikke kan være sikker på, at svarpersonerne har samme forståelse af de anvendte begreber. Derudover kan man komme ud for, at der bliver spurgt ind til forhold, som svarpersonerne ikke har fuld indsigt i. Det er eksempelvis ikke givet, at alle har samme forståelse af, hvad det vil sige at informere om videregående uddannelse, ligesom det givetvis heller ikke er alle svarpersoner, der har overblik over hvor meget der faktisk informeres på den enkelte skole. For at minimere sådanne usikkerhedselementer og styrke validiteten af undersøgelsen blev spørgeskemaet pilottestet af to repræsentanter for svarpersonerne medio november. De udvalgte pilottestere fik forud for testen tilsendt spørgeskemaet. Ved telefoninterview blev de bedt om at forholde sig til, om spørgsmål, svarkategorier og begreber, der blev anvendt i skemaet, var relevante, forståelige og dækkende. Desuden blev der spurgt ind til, om der var centrale emner, som mentes at være udeladt i spørgeskemaet. Pilottestene førte til at spørgeskemaet blev lettere revideret.

Udsendelse og rykkerprocedurer

Spørgeskemaundersøgelsen blev udsendt per e-mail d. 15. november 2011 via survey-programmet Analyzer. Alle svarpersoner, der ikke havde besvaret spørgeskemaet, modtog efterfølgende første

rykker per e-mail d. 25. november 2011. Efterfølgende blev der fulgt op med endnu en rykker per e-mail d. 2. december 2011. Undersøgelsen blev lukket for besvarelser d. 15. december 2011, efter at have været aktiv i 30 dage.

Svarprocenter og repræsentativitet

Spørgeskemaundersøgelsen har som nævnt været udsendt til 39 uddannelses- og afdelingsledere. 23 af disse har svaret på spørgeskemaet, hvilket giver en svarprocent på 59 %. I betragtning af populationens størrelse synes antallet af svar at være tilfredsstillende, og det synes ligeledes at være stort nok til, at resultaterne kan antages at være repræsentative for den resterende del af populationen. Som det fremgår af bortfaldsanalysen i tabellen neden for er svarpersonerne i Region Hovedstaden dog underrepræsenterede, mens erhvervsskolerne i Region Midtjylland og Nordjylland er overrepræsenterede i svarene.

TABEL 3

Population og svarprocenter for spørgeskemaundersøgelse fordelt på regioner

Region	Antal svarpersoner	Antal svar	Svarprocent
Region Hovedstaden	7	2	28,5
Region Sjælland	8	6	75
Region Syddanmark	8	6	75
Region Midtjylland	11	6	54,4
Region Nordjylland	5	2	40

Kilde: DAMVAD 2011

På trods af denne mindre skævhed i svarene vurderer vi, at undersøgelsen er repræsentativ for populationen som sådan.

8.4 Telefoninterviews

Der er samlet set gennemført 34 telefoninterviews fordelt på følgende interviewpersoner:

- 12 elever på erhvervsuddannelser
- 10 studerende med eud-baggrund fra en erhvervsakademiuddannelse
- 2 studerende fra ingeniøruddannelser
- 3 elever på eux-forløbet
- 4 uddannelsesledere på bygningskonstruktøruddannelsen
- 2 studievejledere/undervisere på bygningsingeniøruddannelsen
- 1 uddannelsesleder på uddannelsen til energiteknolog

Interviewene er gennemført som *personlige, telefoniske* interviews. Interviewene tog afsæt i semi-strukturerede interviewguides. For alle interviews gælder det, at navn ikke er offentliggjort, da de interviewede er lovet anonymitet.

For interviewene med uddannelsesledere og studievejledere er der foretaget en metodisk triangulering, hvor resultaterne fra de gennemførte interviews er skrevet sammen med resultaterne af det gennemførte survey. Denne kombination af forskellige datakilder er foretaget for at opnå en øget robusthed af resultaterne.

8.5 Workshop og konference

I forbindelse med undersøgelsen blev nedsat en følgegruppe med hensigten om løbende at sparre om projektets udvikling og sikre forankring af undersøgelsens resultater. Følgegruppen bestod af en arbejdsgiverrepræsentant, en arbejdstagerrepræsentant og en konsulent fra Byggeriets Uddannelser fra hvert af de følgende tre faglige udvalg:

- Det faglige udvalg for Træfagenes Byggeuddannelse
- Det Faglige Fællesudvalg for Murer-, Stenhugger- og Stukkaturfaget
- Det Faglige Fællesudvalg for Struktør-, Bro-lægger- og Tagdækkeruddannelsen.

I alt bestod følgegruppen af ni medlemmer.

I undersøgelsens opstartsfase blev der afholdt en workshop for følgegruppen. På workshoppen blev resultaterne fra desk-research og registerundersøgelsen præsenterede, og følgegruppen gav indspark til fokus i spørgeskema- og interviewundersøgelsen.

Som afslutning på undersøgelsen er gennemført en konference faciliteret af Byggeriets Uddannelser og DAMVAD for interessenter fra arbejdsmarkedet, uddannelsesområdet – herunder de faglige udvalg – og det politiske system. På konferencen blev undersøgelsens resultater fremlagt. Endvidere blev gennemført en paneldebat med fokus på at diskutere løsninger for, hvordan der kan skabes en bedre sammenhæng mellem grundlæggende erhvervsrettet uddannelse og relevant videregående uddannelse. Konferencen havde deltagelse af:

- Dansk Byggeri
- 3F
- Konstruktørforeningen
- Teknisk Landsforbund
- Konstruktørstuderendes Fællesråd
- Ministeriet for Børn og Undervisning
- Danmarks Evalueringsinstitut (EVA)
- Ingeniørhøjskolen i Århus
- Erhvervsakademi Århus
- Erhvervsakademi Sjælland
- Københavns Erhvervsakademi
- EUC Sjælland
- Erhvervsskolen Nordsjælland.

9 Appendiks 2: Internationale erfaringer med overgang fra erhvervsuddannelse til videregående uddannelse

I det følgende ses der nærmere på internationale erfaringer fra Europa med overgange fra erhvervsuddannelser til videregående uddannelse. Der tages udgangspunkt i Norge og Østrig.

Inddragelsen af ovennævnte lande kan bidrage med erfaringer og skabe inspiration i forhold til at udvikle nye og bedre løsninger i henhold til den politiske målsætning om at hæve andelen af en ungdomsårgang med en videregående uddannelse fra 50 til 60 %. De internationale erfaringer tager udgangspunkt i desk-research af relevant materiale fra de enkelte lande og fokuserer i høj grad på, hvorledes erhvervsuddannelser er indplaceret i uddannelsessystemet.

9.1 Norge

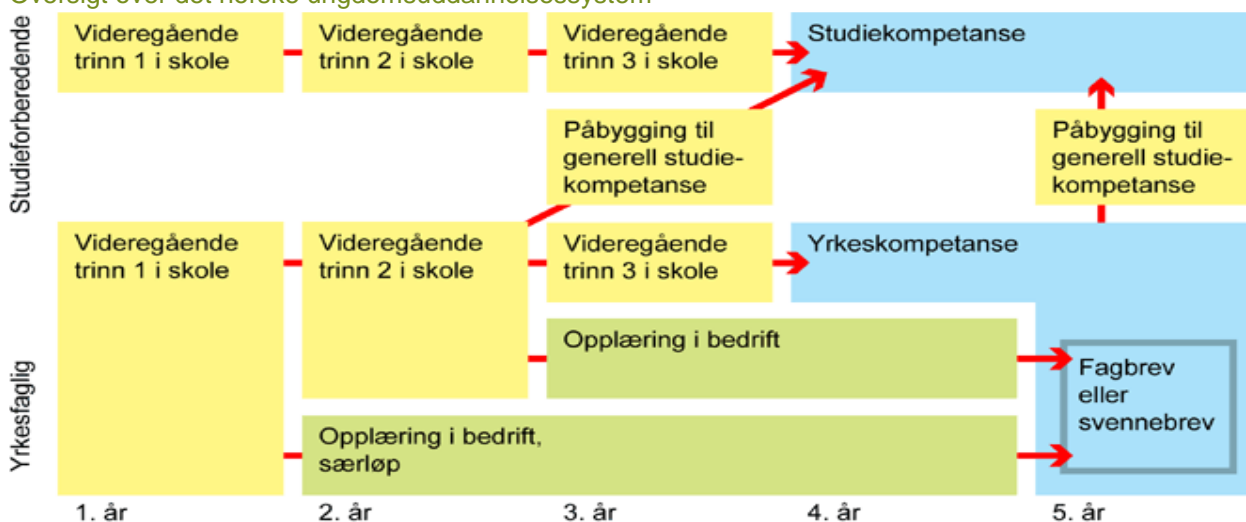
I 2006 gennemførte Norge en reform, betegnet "kunnskapsløftet", af uddannelsessystemet fra folkeskolen til og med de videregående uddannelser. Reformen havde indflydelse på både indhold, struktur og organisering af skolesystemet. Den nuværende struktur af uddannelsessystemet kan ses nedenfor

Efter reformen er ungdomsuddannelserne, betegnet "videregående opplæring", inddelt i "studieforberedende" og "yrkesfaglige" (erhvervsuddannelser). De ni indgange inden for erhvervsuddannelserne er:

- Bygg- og anleggsteknikk
- Design og håndverk
- Elektrofag
- Helse- og sosialfag
- Medier og kommunikasjon
- Naturbruk
- Restaurant- og matfag
- Service og samferdsel

FIGUR 10

Oversigt over det norske ungdomsuddannelsessystem

Kilde www.vilbli.no:

- Teknikk og industriell produksjon.

Både de gymnasiale og erhvervsfaglige uddannelser opdeles i "videregående trinn", forkortet Vg. En gymnasial uddannelse består af Vg1, Vg2 og Vg3 (i få tilfælde fire år med Vg4), hvorefter studenten besidder "generel studiekompetence" jf. figur 10. Erhvervsuddannelserne er sammensat af fag på Vg1 og Vg2 efterfulgt af to års erhvervs-praktik, hvorefter et fagbrev/svendebrev opnås.

Norge kæmper med nogle af de samme problemer inden for erhvervsuddannelsesområdet, som Danmark. Set på tværs er det kun 15 % af de unge, som starter på en erhvervsuddannelse, og ender med et fagbrev. Det skyldes dels et højt frafald på 50 % bl.a. på grund af manglende praktikpladser dels at eleven, i modsætning til i Danmark, har mulighed for at skifte fra erhvervsuddannelse til den gymnasiale uddannelse efter Vg2. Det estimeres at godt 10 % af dem, der optages på den erhvervsfaglige retning Bygg- og anleggsteknik skifter over til en studieforbereende retning efter Vg 2.

Der findes i Norge også en pendant til den danske eux kaldet Tekniske og Allmenne Fag (TAF). TAF er en fireårig kombination af den almene gymnasiale uddannelse og en erhvervsuddannelse. Den studerende skifter i alle fire år mellem skoleophold og praktikophold og får elevløn alle fire år. Uddannelsen giver generel studiekompetence samtidig med at den studerende får et fag-/svendebrev inden for den valgte retning. TAF er specielt studieforbereende til ingeniøruddannelserne.

9.1.1 Adgangsveje til videregående uddannelse

For at blive optaget på en videregående uddannelse i Norge, skal personen besidde generel studiekompetence. Der findes flere måder en erhvervs-

uddannet kan opnå dette på i det norske uddannelsessystem, og i det følgende afdækkes disse muligheder.

9.1.2 Tilbygning af generel studiekompetence

Personer med en gennemført erhvervsuddannelse kan opnå generel studiekompetence ved at supplere med et et-årigt skoleophold kaldet "påbygning til generel studiekompetence". Dette et-årige forløb er dog først gratis, når den studerende er fyldt 25.

9.1.3 Fagskole

Efter erhvervsuddannelserne er det muligt at specialisere sig yderligere inden for den relevante fagretning på en "fagskole". Fagskoleuddannelserne er korte fagspecifikke uddannelser, som bygger videre på kompetencerne opnået på en erhvervsuddannelse eller ved tilsvarende realkompetancer (beskrevet nedenfor). Uddannelserne har et omfang af minimum et halvt studieår og maksimum to studieår.

Med en godkendt 2-årig fagskoleuddannelse får den studerende generel studiekompetence og derved adgang til de videregående uddannelser, såfremt de specifikke fagkrav for den videregående uddannelse er opfyldt. Således kan eksempelvis en fagtekniker efterfølgende søge om optagelse på ingeniørstudierne.

9.1.4 Et-årigt forkursus

Til ingeniør- og maritime uddannelser kan personer kvalificere sig til optagelse gennem et etårigt forkursus. Kurset kan både tages af personer, der besidder generel studiekompetence, men mangler fordybning i matematik og fysik, samt af personer, der ikke besidder generel studiekompetence. De eksakte optagelseskrav varierer uddannelsesinsti-

tutionerne imellem, hvorfor den studerende skal opsøge den specifikke institution for at få uddybet kravene. Adgangskurset til ingeniøruddannelserne er den danske pendant til det et-årige forkurs.

9.1.5 Y-veien

For personer, der har gennemført en erhvervsuddannelse, er der mulighed for at blive optaget på en ingeniøruddannelse uden at besidde generel studiekompetence. Denne mulighed benævnes "Y-veien" og indbefatter, at de studerende, der kommer med en erhvervsfaglig baggrund, det første år af ingeniørstudierne har flere fysik- og matematiktimer og mindre fokus på de praktiske færdigheder, som anses for at være opnået under deres erhvervsuddannelse. Den studerende har således mulighed for at opnå en bachelor inden for en ingeniørretning på de normerede tre år, uden først at tage et forkursus eller tilbygning for generel studiekompetence.

Y-veien har været tilgængelig siden 2005, og der er i dag ni uddannelsesinstitutioner, der tilbyder optagelse til ingeniørstudierne gennem y-veien. Det blev oprindeligt oprettet for at imødekomme og en stigende mangel på uddannede ingeniører. Tabel 4 angiver hvor mange, der blev optaget gennem y-veien i perioden 2007-2009.

TABEL 4

Antal optagne på y-veien 2007-2009

Institution	2007	2008	2009
Høyskoler	228	251	216
Universiteter	0	45	45

Kilde: Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste

9.1.6 23/5 reglen

Studerende der er fyldt mindst 23 år, har haft minimum 5 års fuldtidsarbejde og opfylder fagkrav,

der svarer til gennemførslen af Vg1 og Vg2, kan opnå optagelse på en videregående uddannelse.

9.1.7 Realkompetence

Siden 2001 har personer, der ikke har generel studiekompetence, men som er fyldt mindst 25 år, haft mulighed for at søge om optagelse på baggrund af realkompetencer (lønnet/ulønnet arbejde, uddannelse mv.). Den individuelle uddannelsesinstitution afgør, hvilke kvalifikationer de finder nødvendige for at optage en elev på baggrund af realkompetencevurdering. Kravene til den samme uddannelse kan derfor også variere mellem forskellige videregående uddannelsessteder.

9.2 Østrig

Ungdomsuddannelserne i Østrig er delt mellem gymnasiale uddannelser og erhvervsuddannelser.

De gymnasiale uddannelser kaldes under et Allgemein bildenen höhere Schule og inddeles i tre grene: Gymnasium, Realgymnasium og Wirtschaftskundliches Realgymnasium. Da kun cirka 20% af en ungdomsårgang i Østrig vælger en gymnasial ungdomsuddannelse, er Østrig kendetegnet ved at være et af de lande i OECD, hvor flest, cirka 80%, tager en erhvervsfaglig uddannelse.

Derfor er der i Østrig også flere forskellige muligheder for at tage en erhvervsuddannelse på, nemlig:

- Vekseluddannelse, hvor der veksles mellem lærlingeuddannelse i virksomheden og skoleundervisning
- Berufsbildende höhere Schule, der er skolebaserede erhvervsuddannelser, der udover en faglig kvalifikation også giver generel studiekompetence
- Berufsbildende mittlere Schule, der giver en skolebaseret erhvervsuddannelse, der giver en

faglig kvalifikation, men ikke generel studiekompetence.

Af en ungdomsårgang vælger 40% en vekseldannelse, 27% en uddannelse på en Berufsbildende höhere Schule og 15% en uddannelse på en Berufsbildende mittlere Schule.

Fra en dansk synsvinkel er det østrigske erhvervsuddannelsessystem interessant netop grund af Berufsbildende höheren Schulen, der tilbyder hybride uddannelser, der både giver svendebrev og generel studiekompetence og systemet med den såkaldte Berufsreifeprüfung, der er et tilbud til elever fra vekseldannelsessystemet og de kortere erhvervsuddannelser om at opnå almen studiekompetence.

9.2.1 Vekseldannelser

Under vekseldannelsessystemet udbydes der i alt 242 lærlinge uddannelser af 2 – 4 års varighed indenfor alle fag. Den typiske varighed er tre år.

Uddannelsen foregår cirka 80% af tiden i virksomheden og 20% af tiden som skoleundervisningen. Skoleundervisningen kan være organiseret på forskellige måder, f.eks. som en dags skoleophold om ugen eller som samlet i blokke. Uddannelsen afsluttes med en svendep prøve/diplom.

Skoletiden er delt i 2/3 faglig undervisning i det fag man er ved at uddanne sig i og 1/3 undervisning i generelle fag, herunder fagfokuseret fremmedsprogundervisning.

9.2.2 Berufsbildende höhere Schule

Berufsbildende höhere Schule er en skolebaseret erhvervsuddannelse, der udover en faglig kvalifikation også giver generel studiekompetence gennem aflæggelse af den såkaldte Reifeprüfung.

Berufsbildende höhere Schule uddanner 27% af en ungdomsårgang og udbydes især indenfor tekniske og merkantile fag, men også andre fag f.eks. landbrugsområdet, og fører til en dobbelt kvalifikation: generelt studiekompetence (gennem den såkaldte Matura eller reifeprüfung) og svendebrev/diplom indenfor et bestemt fag.

Uddannelserne er 5 årige uddannelser og dermed et år længere end de gymnasiale uddannelser i Østrig. 90 % af uddannelsestiden er tilrettelagt som skolebaseret uddannelse, mens de resterende 10% af uddannelsestiden anvendes virksomhedspraktik, projekter og lignende. Cirka 40% af undervisningstiden fokuserer på almene fag, mens 60% fokuserer på erhvervsfaglig uddannelse

Systemet med Berufsbildende höheren Schulen er udviklet fra 1970-erne og frem for at udvikle uddannelsessystemet og for at give en større andel af befolkningen muligheden for at tage en videregående uddannelse.

I forhold til Danmark er dette interessant, da det viser levedygtigheden og potentialet for en hybrid uddannelse, der både giver almen studiekompetence og en erhvervsfaglig uddannelse.

9.2.3 Berufsbildende mittlere Schule

Berufsbildende mittlere Schule er en skolebaseret erhvervsuddannelse, der giver en faglig kvalifikation, men ikke generel studiekompetence.

Ligesom Berufsbildende höhere Schule udbyder Berufsbildende mittlere Schulen især uddannelser indenfor tekniske og merkantile fag. Uddannelserne varer som regel 3 eller 4 år.

Indenfor de merkantile fag udbydes f.eks. både 3 årige uddannelser af Berufsbildende mittlere Schulen, der fører til svendebrev/diplom, og 5 åri-

ge uddannelser af Berufsbildende höhere Schulen, der fører til svendebrev/diplom og generel studiekompetence.

9.2.4 Adgangsveje til videregående uddannelse

Videregående uddannelse i Østrig foregår især ved følgende typer af tertiære institutioner:

- Universiteter, der udbyder bachelor, diplom, kandidat og ph.d.-uddannelser
Fachhochschulen, der udbyder mere praktiske betonedede videregående uddannelser på bachelor-, diplom og masterniveau, primært indenfor tekniske og merkantile fag
- Pädagogisches hochschulen, der udbyder uddannelser på bachelor- og diplomniveau indenfor de pædagogiske fag.

For at opnå adgang til en videregående uddannelse kræves der enten generel studiekompetence gennem en Reifeprüfung (Matura) eller Berufsmatura, eller en Studienberechtigungsprüfung, der giver mulighed for optagelse på udvalgte studier knyttet til prøven.

Nedenfor gennemgås de tre typer af prøver (Uddannelsessystemet i Østrig og overgangene fra ungdomsuddannelser til videregående uddannelse er illustreret på figur 11).

9.2.5 Reifeprüfung (Matura)

Reifeprüfung (Matura) opnås gennem afslutningen på en gymnasial uddannelse og på Berufliche Höhere Schule. Reifeprüfung giver generel studiekompetence og dermed en generel adgang til videregående uddannelser.

9.2.6 Berufsmatura (Berufsmatura)

For elever i vekselluddannelsessystemet og elever fra Berufliche mittel Schule indførte man i 1997 den såkaldte Berufsmatura. Berufsmatura er en eksamen, som, hvis den består, giver faglærte og erhvervsuddannede generel studiekompetence, ganske som Reifeprüfung. Berufliche Reifeprüfung giver dermed en generel adgang til videregående uddannelse.

Formålet med indførelsen af Berufsmatura var netop at gøre overgangen fra erhvervsuddannelse til videregående uddannelse lettere.

Berufsmatura indebærer at eleven indstiller sig til eksamen i fire fag: tysk, matematik, et fremmedsprog og et fag inden for det erhvervsuddannelsesområde, den enkelte elev er specialiseret i. Der tilbydes undervisning i fagene, som forberedelse til eksamen inden for alle erhvervsuddannelsesområder.

Berufsmatura blev i perioden 1998 – 2008 benyttet af godt 10.000 personer.

Hvor Berufsmatura i starten alene var et tilbud til færdiguddannede mod deltagerbetaling, har det fra 2008 også været tilbudt som et forløb, der kan tages undervejs i læretiden under vekselluddannelsessystemet. Hvis eleven vælger denne model er der tilmed en række økonomiske fordele, i det undervisning og eksaminer er gratis.

Det kræves dog at mindst en prøve tages i læretiden. Undervisningen kan følges i arbejdstiden, uddannelsen, hvis arbejdsgiveren er indforstået. Der kan højst tages 3 ud af de 4 eksaminer før svendeprøven og inden eleven er fyldt 19 år.

I et dansk perspektiv er det særligt interessant, at det er muligt for eleverne at få undervisning i fage-

ne om aftenen, hvis praktikvirksomheden ikke har lyst til at undvære eleven ligesom det er interessant at eleven ikke behøver at tage stilling til, hvorvidt han eller hun ønsker at følge fag på højere niveau allerede på første år.

nogle tilfælde direkte optag på Fachhochschulen på 3. semester eller senere.

9.2.7 Studienberechtigungsprüfung

For personer der ikke har opnået generel studiekompetence gennem en Reifeprüfung eller Berufsreifeprüfung, men som har kompetencer indenfor et givent felt, er der yderligere mulighed for at opnå specifik studiekompetence ved at aflægge en såkaldt Studienberechtigungsprüfung til et særskilt studium eller en gruppe af forbundne studier. Studienberechtigungsprüfung består typisk af en række forbundne prøver og der kan på nogle studier være krav om at tage specifikke fag, f.eks. latin på jura og medicin.

Studienberechtigungsprüfung giver som udgangspunkt kun adgang til det eller de specifikke fag prøven er knyttet til og det kan derfor være vanskeligt eller umuligt at skifte til en anden videregående uddannelse.

9.3 Andre veje

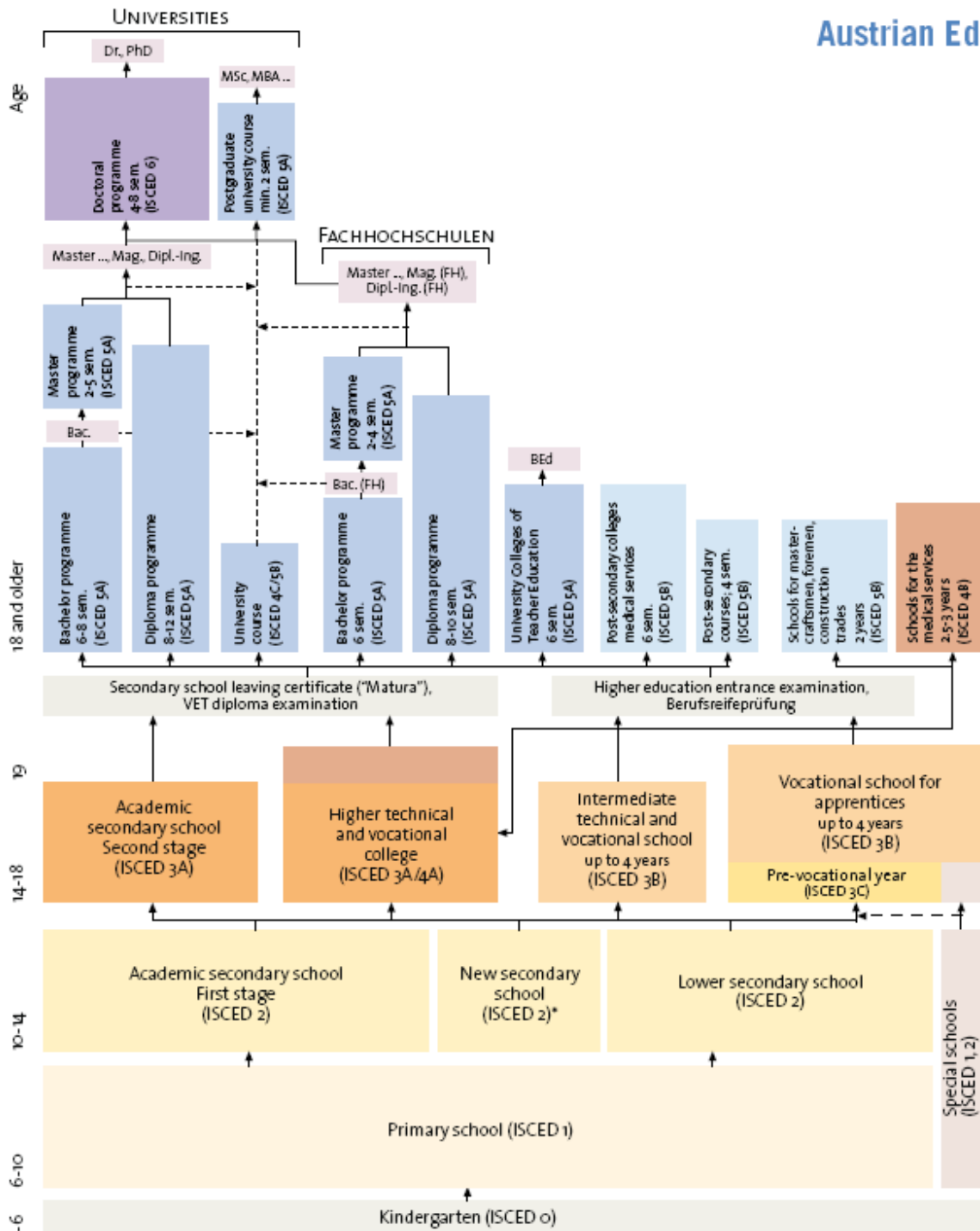
En række kortere videregående uddannelser som pædagoguddannelser rettet mod daginstitutionsområdet og socialpædagog har egne optagelsesprøver, ligesom en række kortere uddannelser på det medicinske område

Endelig tilbyder de såkaldte *Kollegs* erhvervsuddannelser på post-sekundært niveau. Kollegs fokuserer især på at give personer med en gymnasial uddannelse en erhvervsfaglig uddannelse eller omskole erhvervsuddannede fra Berufsbildende mittelere Schule, der ønsker at skifte fag. Uddannelserne på Kollegs varer 4 semestre og muliggør i

FIGUR 11

Uddannelsessystemet i Østrig

Austrian Educati

Kilde: Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur (2012)

10 Bilag

BILAG 1

Spørgeskema til erhvervsskoler

Spørgeskemaundersøgelse

Velkommen til spørgeskemaundersøgelsen om overgangen fra erhvervsuddannelse til videregående uddannelser indenfor Bygge og Anlæg.

Alle oplysninger i spørgeskemaet vil blive behandlet fortroligt og præsenteres i anonymiseret form.

På forhånd tak for din tid.

1. Hvilke uddannelser inden for bygge og anlæg udbydes på din skole?

(Angiv gerne flere svar)

- Anlægsstruktør, bygningsstruktør og brolægger
- Boligmonteringsuddannelsen
- Byggemontagetekniker
- Bygningsmaler
- Glarmester
- Maskinsnedker
- Murer
- Skorstensfejer
- Snedker
- Stenhugger

- Stukkatør
- Tagdækker
- Teknisk isolatør
- Træfagernes byggeuddannelse
- VVS-uddannelsen

2. Bruger erhvervsakademiuddannelserne de samme bygninger/faciliteter som erhvervsuddannelserne på din skole?

(Angiv kun ét svar)

- Ja
- Nej

De næste spørgsmål handler om, hvad I gør på jeres skole i forhold til at informere om muligheden for at tage en videregående uddannelse efter en erhvervsuddannelse.

3. Informerer I om hvilke videreuddannelsesmuligheder de unge har, når de har taget en erhvervsuddannelse inden for bygge og anlæg?

(Angiv kun ét svar)

- Ja
- Nej - Gå til 11

4. Hvilke uddannelser har I fokus på? (sæt gerne flere kryds)

(Angiv gerne flere svar)

- Bygningskonstruktør
- Kort- og landmålingstekniker
- Byggeteknikker
- Energiteknolog
- Produktionsteknolog
- Designteknolog

Andre (skriv hvilke)

-----

5. Hvornår orienterer I om videreuddannelsesmuligheder? (flere kryds mulige)

(Angiv gerne flere svar)

- I forbindelse med optag
- Undervejs i uddannelsen
- Ved afslutningen af uddannelsen

6. Hvem har ansvaret for at orientere om videreuddannelsesmuligheder? (sæt gerne flere krydser)

(Angiv gerne flere svar)

- Faglærere
- Vejledere
- Afdelingsleder

Andre (skriv hvem)

-----

7. Hvordan orienterer I om videreuddannelsesmuligheder? (sæt gerne flere kryds)

(Angiv gerne flere svar)

- Via hjemmesiden
- Via infomøder
- Via de enkelte lærere

Andet (skriv hvad)

-----

8. Har I faste procedurer for hvordan vejledningen om videreuddannelsesmuligheder skal foregå?

(Angiv kun ét svar)

- Ja, det er der en fast procedurer for
- Nej, det fastlægger vi fra gang til gang

9. Samarbejder I med erhvervsakademierne i forhold til at informere om erhvervsuddannedes mulighed for at tage en videregående uddannelse?

(Angiv kun ét svar)

- Ja
- Nej - Gå til 11

10. Hvordan samarbejder I? gerne flere svar

(Angiv gerne flere svar)

- Informationsmøder
- Besøg af vejledere/undervisere fra erhvervsakademierne
- Elevbesøg på erhvervsakademier

Andet, beskriv venligst

-----

11. Har I inden for de seneste to år tilbudt følgende fag til elever på bygge og anlæg?

(Angiv gerne flere svar)

- Matematik C
- Engelsk C
- Dansk C
- Fysik C
- Ingen af ovenstående

—

12. I hvilken grad benytter eleverne sig af muligheder for at tage fag på højere niveau?

(Angiv kun ét svar)

- I høj grad - Gå til 14
- I nogen grad - Gå til 14
- I mindre grad
- Slet ikke

13. Hvorfor benytter de studerende sig ikke af muligheden for at tage fag på højere niveau?

(Angiv gerne flere svar)

- Manglende viden om at fag på højere niveau giver flere videreuddannelsesmuligheder
- Manglende overskud og motivation
- Manglende forudsætning

Andet, uddyb venligst

-----

14. Har indførelsen af EUX øget opmærksomheden på muligheden for videreuddannelse?

(Angiv kun ét svar)

- Ja, blandt lærerne
- Ja, blandt eleverne
- Ja, både blandt elever og lærere
- Nej
- Ved ikke

15. I hvilken grad er I som erhvervsskole klædt på til at vejlede om videreuddannelsesmuligheder?

(Angiv kun ét svar)

- I høj grad - Gå til 17
- I nogen grad - Gå til 17
- I mindre grad
- Slet ikke

16. Hvad ville gøre jer bedre i stand til at vejlede om videreuddannelsesmuligheder?

-----

17. Hvilken barriere vurderer du umiddelbart er den største for eleverne og deres mulighed for at læse videre?

(Angiv kun ét svar)

- Motivation
- Manglende viden om hvad de kan læse videre til
- Faglige forudsætninger
- Økonomi under uddannelsen

Andet, uddyb venligst

-----

18. Hvordan kan man efter din mening styrke overgangen til videreuddannelse for erhvervsuddannede?

Arkitekt

Andet? Beskriv venligst

-----

19. Hvor stor en andel af faglærerne, der underviser inden for bygge og anlæg, har en erhvervsakademi- eller professionsbacheloruddannelse?

(Angiv kun ét svar)

- Over 75 procent
- Mellem 51 og 75 procent
- Mellem 25 og 50 procent
- Under 25 procent
- Ingen - Gå til 21

Vi vil gerne lave korte opfølgende interviews med skoler, som har gjort en særlig indsats for at forbedre overgangen fra erhvervsuddannelse til videregående uddannelse.

Skulle din skole bliver udvalgt, vil du så være interesseret i at deltage i et kort interview? Hvis ja, angiv venligst navn og telefonnummer.

-----

20. Hvilken uddannelser har de typisk?

(Angiv gerne flere svar)

- Bygningskonstruktør
- Byggetekniker
- Kort-og landmålingstekniker
- Ingeniør

BILAG 2

Spørgeguide til studerende på videregående uddannelser

Team/Spørgsmål	Svar
Baggrundsoplysninger <ul style="list-style-type: none"> • Igangværende uddannelse (konstruktør, byggeteknikker, kort- og landmålingstekniker, ingeniør, energiteknolog) • Baggrund (murer, tømrer, struktør, andet) • Alder, • Forældres uddannelsesbaggrund • evt. forudgående uddannelse, beskæftigelse, ledighed.	
Motivation og information: <ul style="list-style-type: none"> • Hvor lang tid siden er det, at du blev udlært? Hvor lang tid gik der imellem svendebrev og videregående uddannelse? • Hvorfor valgte du at begynde på uddannelsen? • Hvad blev du motiveret af? • Hvornår besluttede du dig for at læse videre? Overvejede du det fx under dit EUD forløb? • Hvor meget information fik du om mulighederne for videreuddannelse på dit EUD forløb? • Blev I opfordret til videre uddannelse på dit EUD forløb? I givet fald af hvem – mester, kollegaer, studie vejleder, underviser? • Var der tilstrækkelig information på EUD i forhold til mulighederne for videregående uddannelse. • Hvordan var mulighederne (på EUD) for at vælge fag på højt niveau? • Har du overvejet andre uddannelser? • Kendte du nogen der gik på uddannelsen? • Hvad var dine fremtidsplaner i øvrigt (gjorde du dig fx tanker om, at blive selvstændig en dag?) • Har dette ændret sig siden du begyndte på din uddannelse?	
Information og personlige planer: <ul style="list-style-type: none"> • Hvad er dine planer når du har afsluttet din uddannelse? • Har du på noget tidspunkt overvejet at forlade branchen?	
Fremtidsplaner: <ul style="list-style-type: none"> • Hvor ser du dig selv om fem/ti år? • Tror du stadig du arbejder inden for branchen? • Hvordan kunne man motivere flere til at læse videre fra en EUD? •	

Team/Spørgsmål	Svar
<p>Tak fordi du vil deltage i interviewet. Undersøgelsen, som Byggeriets Uddannelser og DAMVAD, laver for Undervisningsministeriet handler om overgang fra EUD til videregående uddannelse for erhvervsuddannede inden for bygge og anlæg.</p>	
<p>Indledende spørgsmål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvordan er fordelingen af de studerende på bygningskonstruktør mht. uddannelsesbaggrund? • Hvor mange optager I som ikke har direkte adgang? • Har I lavet undersøgelser/opgørelser eller lignende af de studerende uddannelsesbaggrund og betydningen af denne? • Har I specielle kurser, som de studerende fra eud kan tage for at blive optaget? (det har det hos EA midtvest) • Vores indledende undersøgelser og interviews med studerende viser, at det kan være svært at gennemskue hvad man kan med en erhvervsuddannelse. • Er det dit indtryk, at det kan være svært at gennemskue? • Hvor har de studerende med eud-baggrund fået deres information om muligheden for at læse videre fra? (kollegaer, studievejleder eller andre?) 	
<p>Samarbejde med erhvervsskolerne</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samarbejder I med erhvervsskolerne i forhold til at informere de studerende om muligheden for at læse videre? • Hvis ja, hvordan? Informationsmøder, besøg på erhvervsakademiet, brobygningsforløb eller andet? 	
<p>De studerende forudsætninger</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvordan er de studerende fra eud's forudsætninger for tage en erhvervsakademiuddannelse /professionsbacheloruddannelse? (matematik, læsning mv). • Hvilke styrker har de ifht. fx dem, der kommer fra gymnasiet? • Hvilke barrierer er der? (økonomi, boglige forudsætninger) • Hvordan er de studerendes fra eud's motivation? • Har I nogen tilbud til elever, som har behov for fx kursus i matematik (særlig behov)? • Ud fra din erfaring, hvordan kunne man så forbedre overgange fra eud til videregående uddannelse? • Hvad gøres der for at tiltrække erhvervsuddannede? Gode eksempler • Hvad er jeres forventninger til eux'erne? 	
<p>Afslutning</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vi vil gerne interviewe nogle af jeres studerende, som kom ind med en EUD-baggrund. Vil det være muligt for dig at give os kontaktoplysning på nogle af de studerende? 	

BILAG 4

Spørgeguide til elever på EUD indenfor byggeriets område

Team/Spørgsmål	Svar
Baggrundsoplysninger <ul style="list-style-type: none"> • Alder, evt. forudgående uddannelse, hjemmeboende/udeboende, forældrenes uddannelsesbaggrund... fag (murer/tømrer...)	
Motivation: <ul style="list-style-type: none"> • Hvorfor valgte du at begynde på grundforløb bygge/anlæg? • Overvejede du andre ungdomsuddannelser, fx gymnasiet el. andre EUD forløb? • Vidste du allerede der, at du ville i lære som fx tømrer? • Hvad var dine fremtidsplaner i øvrigt (gjorde du dig fx tanker om, at blive selvstændig en dag?) • Har dette ændret sig siden du begyndte på din uddannelse?	
Information og personlige planer: <ul style="list-style-type: none"> • Har du nogensinde overvejet at læse videre på et tidspunkt? Uddyb! • Har du tænkt dig at læse videre med det samme eller arbejde først – og i så fald hvor længe? • Ved du hvilke studier du har adgang til med din uddannelse? Hvor ved du det fra? • Ved du hvad det kræves at komme ind på uddannelserne? • Hvis eleven ønsker at læse videre, er der mulighed for at tage fag på et højere niveau? • Hvis ja, har du benyttet dig af denne mulighed? (hvis nej, hvorfor ikke?) • Hvis nej – spørg om eleven kender til konstruktør, byggetekniker, kort og landmålingstekniker, energiteknolog. Bed eleven om at beskrive uddannelserne med et par stikord til indhold og længde. • Kunne det være attraktivt for dig at begynde på en af de uddannelser? Hvorfor/hvorfor ikke? • Hvad har skolen gjort for at informere jer om de muligheder I har for at videreudanne jer? • Har I haft besøg af nogen fra konstruktøruddannelsen/energiteknologuddannelsen/..., der fortalte om mulighederne i forbindelse med uddannelsen?	
Fremtidsplaner: <ul style="list-style-type: none"> • Hvor ser du dig selv om fem/ti år? • Tror du stadig du arbejder inden for branchen? • Hvad kunne motivere dig til at gå i gang med en videregående uddannelse?	

DAMVAD
OSLO . COPENHAGEN . DAMVAD.COM

Badstuestræde 20
DK-1209 Copenhagen K
Tel. +45 3315 7554

Essendrops gate 3
N-0368 Oslo
Tel. +47 970 43 859